

„a lőre tolt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvidék

2023. augusztus IV. évfolyam 8. szám

6 **Hogya György - Szomorú történet egy oltárról**

9 **Leczó Bence - Hol a szabadság mostanában?**

10 **Fiala Ilona - Platina-lakodalom**

14 **Bukovsky Dorottya - Leander**

Hétköznap, ünnep:
nálam egy.
A hétköznapokban
is ott lehet a
kivételes, az ünnepi,
s az ünnep sincs
meg hétköznapi
teendők,
gondo(lato)k
nélkül.

(Tóth László)

Lapszámunkat Vámos János alkotásaival illusztráltuk.

vezérvess

Kovács Balázs

a hatodik vers

öt vers másfél órán belüli megírása után
a manchester city lipcse elleni meccse jutott eszembe,
amikor halland-ot az ötödik gólja berúgása után
lehozta guardiola.

nálam nem tépheti ki senki a kezemből a tollat,
és nem kell átadnom a helyemet egy másik költőnek,
attól tartva, hogy lesérülök a következő versig,
hogy az érzéseim elragadtatása miatt kiállítanak,
hogy a közönség nem elégedett a rímeimmel,
hogy nem bírja szusszal a testem,
vagy hogy letelik a játékidő.

és hiába takarja el az edző a száját,
miközben mondja a másodedzőnek,
hogy jobb volna, ha ma már nem írnék többet,
csak azért, hogy még eggyel több legyen.

a költészetet versekre játsszák.

fordulópont

JERIKÓ ROMJAI FELŐL BÁBEL TORNYÁBA

Tamási Orosz János

Micsoda idők voltak! Negyven év távolából visszagondolva a múlt század nyolcvanas éveire még feltűnőbb a nyüzsgő-lüktető-lázás-lázadó szellem kiáradása a palackból. Mondhatni minden megtörtént, Jerikótól Bábelig. Mert a harsonák egyre bátrabban szóltak, egyre erősebb dallamokat zengtek, mígnem a falak leomlani látszottak – de aztán jött a bábeli hangzavar, mindenik ember a saját lelkét akarta hallani minden dalban, s végül – azóta is – a bábeli torony hangzavarában, annak kerengőin kergetjük egymást, le, vagy fel. De azok a nyolcvanas évek, azokban történt valami. Mindig történt akkor valami. A magam életére nézve például: négy lap

és egy könyvkiadó létrehozásában vettem részt, még ma is fontosként számontartott rendezvények szervezésébe segítettem bele, mégis, csak most látom, milyen óriásnak kellett (volna) lenni ahhoz, hogy semmiről se maradjak le. Például az Iródiáról.

Ami, sajnos, az abban való rendszeres részvételem, kimaradt. Két okból. Az első családi – ’82 tavaszán és ’83 végén születtek a gyermekeim, így akkortájt a szűkhazai események inspirációiban sem igazán voltam eminens, s hát hogyan fért volna bele a rendszeresebb utazás? A másik ok mégis a pergő történetek alakulása – lapok, folyóiratok grümdolása, és hát a tájékozódás az egyre na-

gyobb hangzavarban. Megérteni vagy érteni sem: miért, hogy négy-öt magyar előbb összehajol, majd összefeszül...? Mondom, izgalmas évtized volt. Mikoris az egyik a nagyon feszes történetek közül az Iródia volt. Írom ezt akkor is, ha akkor még nem így írtam volna.

Mert akkor valahogy minden természetes volt. Előbb jött a lehetőség fölismerése, s csak azt követően a bátorság annak kihasználására. Ami hát nem is volt bátorság, mert a hatalom – noha személyre s csoportra szabott hálót még ravaszul szövögette, szótte-hurkolta selyemdaróc-zsinórjait – mintha megrogyott volna; túrte, egyre inkább, a szamizdatok, félszamizdatok,

majd amolyan félhivatalos stencilkiváltások létrehozását; meglehet, elsőként ő olvasta azokat, mert kíváncsi volt: merre tartanak a nyolcvanas évek? Mi azt láttuk: szélfúttá levél a világ; ők meg arra voltak kíváncsiak: hol az ág, ki az ág? Később, majd még később, s egyre inkább már mi is ez utóbbira voltunk-lennénk kíváncsiak... Micsoda idők voltak, mint mondtam. Pulzáló, lüktető, iramlott az évtized, s ha személyesen nem is lehettem ott a kezdeteknél, de a hírek jöttek. Megerősítem: inspiratív erővel. Mert hiszen az említett lehetőség azért eléggé fékezett habzású volt. Sőt. Az évtized elején (1983) Újvidéken leváltották az Új Szimposion szerkesztőségét,

a másként gondolkodók mostohaanya-országában ugyanígy járt a Mozgó Világ stábjja, Erdélyben rabosították (1982) az Ellenpontok szerkesztőit – s mindeközben a Felvidéken, Érsekújváron 1983 nyár végén zászlót bontott az Iródia. Lát-szólag Csemadok-háttérrel, valójában annak ideiglenes figyelmetlenségét kihasználva. Mondom, e tág környezetbe helyezve nem érzem túlzásnak az Iródia anyaországi inspiratív jelenlétét sem megvallani. Nekünk, akik akkoriban lapokkal próbálkoztunk, kortársainkra figyelve, elsődleges tájékozódási pontot jelentettek az Iródia-füzeteken túl a személyesen kért-hozott kéziratok az érsekújvári találkozóról.

fordulópont

Bevallom, emlékeim már erősen kopnak. Már nem tudom, pontosan mikor jártam először abban a pinceklubban, ahol a negyvenéves találkozóon köszönhettem a régi alapítókat. De belépve oda azonnal tudtam – jártam itt. Szemközt velem a falamon egy Dúdor-tusrajz, könyvespolcomon néhány dedikáció,

egy korai Lipcsei-katalógus is erre emlékeztet, bár a kötetek későbbi keltezésűek, de a legfontosabb – nem fakuló emlék bennem a sok-sok beszélgetés, a csapongó terv-ötlet-börzék végeérhetetlen sora pozsonyi, dunaszerdahelyi, érsekújvári sörözések közben, s hát az, ami leginkább letagadhatatlan: a példa. Légy makacs,

konok, s belsődhöz híven fegyelmezett – akkor a kőfal leomlik, a mű megmarad.

Merre néztek hát a nyolcvanas évek? Megszületett egy nemzedék, amely saját játékba kezdett a hatalommal. Véresen komoly játékba, noha tudomásul sem véve, hogy aknamező felé terelik, s minden célszalag egyfajta mézes-

madzagként hívogatja. Jerikó romjai felől Babel tornyába. Ám az esélytelenek bátorsága mégis erős volt: egy nemzedék a hangját hallatta, egymását hallgatta, identitást keresett és teremtett eszközeinek, műveinek, gondolatainak; már-már a végtelenig tágította a megszólalás, az alkotás lehetőségeit. Nem

kérve ahhoz sem engedélyt, sem stallumot, sem hivatalt. S hogy mi lett belőlük? Tegyük hozzá, szomorkásan: az akkor született *autonóm köztársaságok* ma – kevés kivétellel – kivívott rangjuk államhatalmi elismerésért pörlik, támadják, gáncsolják egymást. Micsoda idők lettek...!

interjú

JOB B É S ROSSZABB NAPJAINK

Interjú Tóth László József Attila-díjas költővel

Karkó Ádám

Beszélgetőpartnerem nemrég adta ki legújabb verseskötetét. Ennek apropóján kérdeztük őt a hétköznapok folyásáról, a kötet összeállításáról, valamint arról, miként látja a fiatal kortárs költők versírási szokásait.

– Hogyan telnek a napjai manapság? Mivel foglalkozik a hétköznapokban?

– Hétköznap, ünnep: nálam egy. A hétköznapokban is ott lehet a kivételes, az ünnepi, s az ünnep sincs meg hétköznapra teendők, gondo(lato)k nélkül. Mi történik mindeközben a lélekben s a lélekkel? Ez itt (számomra) a kérdés.

– Legutóbbi kötete a *Rossz napok – Új versek és rátalálások 2018–2023* címet viseli. Hogyhogy egy gyűjteményes kötet jelentkezett az idén?

– Ritkán és kevés verset írtam eddig, s az évek múlásával egyre ritkábban és egyre kevesebbet. Ötvenkét éve jelent meg az első verseskötetem, azóta a válogatott köteteim kívül e mostani csupán a kilencedik. Azt lehet mondani

tehát, hogy mindegyik új verseskötetem „gyűjteményes” is egyben. Így, bár a *Rossz napokban* az utóbbi öt évben írt opusaim olvashatók, azért ebbe is bekerült néhány, esetenként a megírása óta elfelejtett korábbi versem is. A szó valódi értelmében vett, egész eddigi pályámat átfogó gyűjteményes kötetrel tulajdonképpen a jövőre esedékes 75. születésnapomra készülnek, amennyiben a kiadóm támogatást is kapna rá.

– Milyen tematika szerint rendezte kötetbe a verseket?

– Nézzük talán inkább a kötet verseinek néhány kérdését: mitől vannak/lehetnek rossz napjai mostanság az embernek? Mit gondolhatunk a legújabb háborúról? Hogyan készült a halálra Márai Sándor San Diegóban? Miről társalog a költő a krakkói Rakowicki temető mókusaival? S hogyan idézte meg a nagy cseh író emlékét a pécsi Hrabal-sörözőben? És miként esett meg utolsó találkozása a tragikus sorsú Hervay Gizella költővel? Lehet-e még reménye az

embernek a Kiűzetés után? S a Paradicsomkert elvesztése után adhat-e számára némi vigaszt a saját kertje?

– Ön szerint a fiatal költők részéről milyen irányba változik a költői hagyomány?

– Nem tudom. A hagyomány majd úgyis eldönti, hogy mitől változzék, és mitől ne. Mindenesetre én rábíznom. A költők pedig azt döntenek el, hogy melyiket követik. De az sem árt, ha szembefordulnak egyikkel-másikkal.

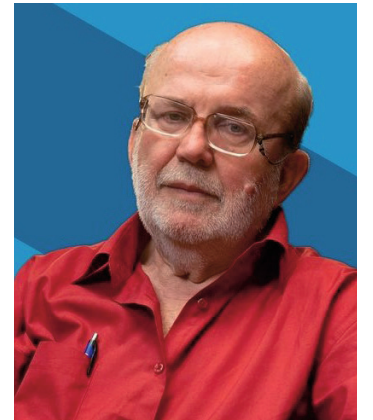
– Lát hasonlóságot az ön pályakezdő éveit és a mostani fiatalok versírási szokásai között?

– Hogy ki mitől s hogyan ír verset, szerintem mindig személységfüggő volt, s nem a mikor döntötte el a „hogyan” kérdését. A kor csak a stílust (eredetileg íróeszköz, íróesz szó volt ez is), az írónt, íróndat vagy madártollat, ceruzát, palavesszőt, lúdtollat, töltőtollat, golyóstollat, írógépet, illetve egy ideje már a számítógépet vagy az okostelót adja a kezünkbe. Rothadt almára

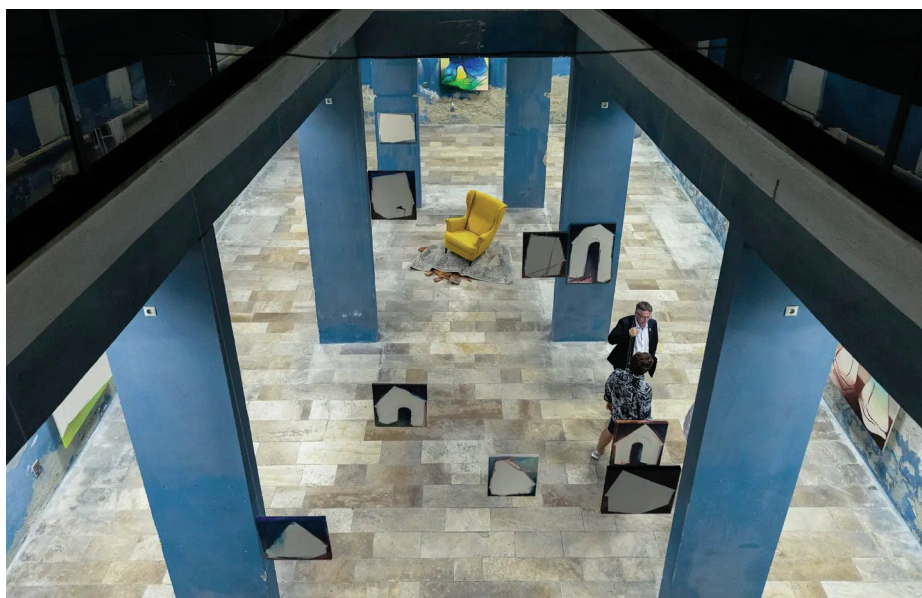
viszont sosem volt szükségem az íráshoz, mint Schillernek, s gimnasztikázni sem gimnasztikáztam meztelenül írás előtt és után, mint az Kafkáról hírlík, a párizsi Diadalív pedig kissé messze van Dunaszerdahelytől, ahol élek, hogy minden reggel elsétáljak oda és megegyek egy almát, úgy várva az ihletet, ahogy állítólag Dumas mesternek volt szokása. Igaz, nem is írtam olyan remekműveket, mint ők. Lehet, hogy én hibáztam el valamit, amikor lemondtam mondjuk a rothadt almáról?

– Milyen könyvet ajánlana olvasásra az érdeklődőknek?

– Ha csak egyet lehetne, az mindenképpen Visky András *Kitelepítése*, egy erdélyi magyar református lelkész és családja 1956 utáni meghurcoltatásának (a szlovákiai magyar olvasók számára különösen tanulságos) regényballadája lenne. S az egyhez legyen még egy: Grendel Lajos *Összegyűjtött elbeszélések* című, szintén sok tanulsággal járó kötete az MMA Kiadó jóvoltából.

Tóth László (Fotó: Tuba Dániel / Fórum Kisebbségkutató Intézet)

Vámos János alkotása

vers

Fellinger Károly

Varázskalap

(Dénes György születésének 100. évfordulójára)

Arról híres
Dénes herceg,
van kalapja
tizenkettő,
ha mókázni
támad kedve,
legjobb mégis
a legelső.

Mert bizony e
vén kalapban
láthatatlan
lesz egészen,
akkor, ha a
fején hordja,
nem látni őt
földön, s égen.

Kószál, bóklász
a bölcs herceg,
ám, hogy hol jár,
nyilvánvaló,
kalappal int,
vígán köszön,
illelmes,
jóraloló.

A NYELVEL VALÓ FOGLALKOZÁS BÜVKÖRÉBEN

Beszélgetés a 85 éves F. Kováts Piroskával

Nagy Erika

F. Kováts Piroška 1938. augusztus 28-án született Budapesten. 1974-től nyugdíjazásáig, vagyis 1992-ig a Madách Könyvkiadóban dolgozott szerkesztőként, majd vezető szerkesztőként. A kiadóban kezdődött műfordítói pályája is. F. Kováts Piroška fordításában olvasható magyarul többek között Dominik Tatarka *Reverendás köztársaság*, Václav Kaplický *Boszorkányégetés*, Dušan Šimko *Esterházy lakója* című regénye, Gabriel Viktor *1848–1849 legendája a szlovák történetírásban* című műve vagy a *Levélbe öltözik a fa* címmel megjelent, középkori cseh szerelmes verseket tartalmazó antológia.

– Egykori munkatársa, Tózsér Árpád egy korábbi születésnapjának köszöntőjében úgy emlékezett, fiatalkorában egyik megkülönböztető jegye volt félelmetes memóriája.

– Tózsér Árpád évfolyamtársam volt a pozsonyi Comenius Egyetemen, egy szakra jártunk. Évekkel később a Madách Könyvkiadóban is együtt dolgoztunk szerkesztőként. Igen, régen valóban jó volt a memóriám, nemrég azonban átestem egy agyvérzésen, és tudjuk, hogy ez mivel jár. De nem panaszkodom, sikerült mindent újra megtanulnom, s most viszonylag jól érzem magam.

– Hosszú évekig tanított, majd, miután Pozsonyba költözték, a katedrát felváltotta

a könyvkiadói munka, vagyis a szerkesztés, műfordítás.

– Az egyetem elvégzése után egy évig Rozsnyón tanítottam, majd Komáromban kaptam meg álmaim munkáját a mai Selye János Gimnázium elődjében. 1973-ban Pozsonyba költöztünk, és a Madách Könyvkiadóban kaptam állást. A nyelv, a könyvek szeretete végigkísérte az életemet. Nagyon korán, úgy négy- vagy öt éves koromban már önállóan olvastam. Egyre többet és többet, s ezáltal bővült a szókincsem is. A magyar nyelvért mindig is rajongtam, még akkor is, amikor szlovák tanítási nyelvű alapiskolába jártam, ugyanis a Beneš-dekrétumok értelmében egyetlen (cseh)szlovákiai iskolában sem kezdhető el a magyar tannyelvű oktatás. A középiskolát már az anyanyelvemen végeztem el, az egyetemen pedig magyar–szlovák szakos hallgató voltam. Nagyon szerettem a szerkesztés minden egyes mozzanatát, igyekeztem a legjobbat kihozni a rám bízott anyagokból. Mindig ügyeltem rá például, hogy a szövegből kiszűrjem a fölösleges idegen szavakat. Jó volt a nyelvértésem, sokat olvastam szlovákul és csehül is. Oroszul is elég jól tudtam. Később ezekből a nyelvekből fordítottam, sőt még ukrán nyelvű novelláskötetet is. Sajnos, fiatalkoromban más nyelvet nem lehetett intézményes formában tanulni, pedig szívesen tettem volna. A fordítás is a nyelv szeretetéből adódott, mert mindig foglalkoztatott a

nyelvi kifejezések sokrétűsége, hogy hogyan tudunk egy másik nyelven hitelesen visszaadni egy szöveget, miben különbözik ez egy szóról szóra fordítástól.

– Elsőként a Cirill és Metód életéről szóló, ún. Pannóniai legendákat fordította le. Felkérésre történt, vagy önszorgalomból?

– A könyvkiadó mindig az előzetes kiadói tervben meghatározott műveket osztotta ki fordításra, így kaptam meg az első műfordítói munkámat. Fordítóként nem dönthettünk arról, mit szeretnénk lefordítani, legfeljebb a tervezett anyagok között választhatunk. Ez az első munkám komoly kihívás elé állított, hiszen egy archaikus, nem mindennapi szövegről volt szó, de mivel mindig is nagyon érdekelt a nyelvtörténet, a nyelvemlékek, nagy lelkesedéssel fogtam hozzá. A fordításom Madách-díjjal jutalmazták, és ez megerősített abban, hogy nekem való a műfordítói munka. De bevallom, a hosszú évek alatt voltak nemszeretem fordítások is, azonban nem bújhattam ki alóluk.

– Számokban kifejezve hány Ön által szerkesztett és fordított kötet jelent meg?

– Pontos számot nem tudok mondani, nagyjából 25-30 könyvet fordítottam le összesen, ebben van 500 oldalas könyv éppúgy, mint vékony gyerekkönyv. Az általam szerkesztett könyvek száma pedig 50 körül van. Úgy gondolom, hogy három gye-

rek mellett ez szép teljesítmény. Abban az időben még sokkal lassabban készült el egy könyv, mint manapság, hiszen a javításokat kézzel kellett a kéziratra írni, majd begépelteni, több fordulóban. Könyvtárakban kutattunk, lexikonokat bújtunk. Az internet mára az életünk elválaszthatatlan részévé vált, segítségével a könyvkiadói munka is átalakult, hihetetlen mértékben felgyorsult. Nagyban könnyített volna a munkámon például akkor is, amikor a 320 oldalas, *Ezerarcú természet* című könyvet fordítottam. Nem sokkal a nyugdíjazásom előtt persze én is megtanultam a számítógép használatát. Könnyebb, egyszerűbb volt vele minden, például szöveget rövidíteni, ha szükség volt rá. Nyugdíjasként is még hosszú ideig dolgoztam, de akkor már inkább a Kalligram Kiadó felkéréseinek tettem eleget. Az utolsó fordításkötetem 11 évvel ezelőtt jelent meg, azt már a lányommal közösen készítettük.

– Mennyire követi figyelemmel a szlovákiai magyar irodalmi életet?

– Sajnos, már nem követem. 2019-ben, férjem halála után Pozsonyból Budapestre költöztem, vagyis vissza a szülővárosomba, ahol nyolcéves koromig éltünk. Mind a három gyermekem Magyarországon él, Budapesten, illetve Debrecenben, így annak idején nem volt kérdés, hogy magam mögött hagyom a pozsonyi létet. Mára már ki-

F. Kováts Piroška

estem az irodalmi élet körforgásából. Sokakat túlélttem, a régi ismerősökből többen már nincsenek közöttünk, a fiatalokat pedig sajnos kevésbé ismerem.

– Hogy él napjainkban a 85 éves F. Kováts Piroška?

– Az agyvérzésem után a fiatalabbik lányom magához vett, velük élek azóta is. Olvasni ma is szeretek, bár már messze nem megy olyan tempóban, mint régen. A legkisebb unokámnak is felolvastam régebben, de mára már önállósodott az olvasás terén. Pozsony nem igazán hiányzik, nem éreztem igazi otthonomnak. Néha hallok a régi ismerősökről, kollégákról, volt tanítványokról, mindig örülök, ha felhívnak telefonon. Boldoggá tesz, hogy a családom, az unokáim körében lehetek ilyen hosszú ideig, és külön örömmel tölt el, hogy egy hónapja megszületett az első dédunokám.

képzőművészet

ERŐTELJES SZÍNEK, SOKATMONDÓ ÁBRÁZOLÁS

Póda Erzsébet

Vámos János alkotása

Vámos János festőművész Érsekújváron született, 1995-ben. A Párkányi Gimnáziumban tanult, majd Pozsonyban a Szlovák Műszaki Egyetem dizájn szakán folytatta tanulmányait. A mesteri fokozat megszerzése után a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskolán, majd a Prágai Képzőművészeti Akadémián képezte tovább magát. Az elmúlt években volt önálló kiállítása Budapesten, Bánhidán és Pozsonyban is, ezenkívül nagyon sok csoportos kiállításon képviselteti magát.

Kompozícióit leggyakrabban a saját jelenéből és múltjából

kiragadott terekből és objektumokból építi. A motívumokat deformálja, hogy megfossa illusztratív jellegüktől. Az érzethez kapcsolódó formaként fogalmazza meg, nem is a tárgyat akarja ábrázolni, inkább csak utal rá. Ez az utalás magába foglalja az állandó kételyt is, miszerint egy folyamatosan változó világban sosem lehetünk biztosak abban, hogy a dolgok valójában azok, aminek látszanak. Tudatosan dolgozik a kiszámíthatatlansággal, mint valós tényezővel. Művészetét sajátos ábrázolásmód, erőteljes színhasználat, különleges jelenetek jellemzik.

A fiatal művész egyik interjújában elmondta, hogy gyakran foglalkoztatja az otthon és a többlakosság témaköre, és az is, hogyan fér meg egymás mellett a vidéki és a nagyvárosi lét. Érdeklődik az üresség és a túltelítettség összeütközése, melyet alkotásaiban érzékenyen hangsúlyoz: – Azt gondolom, akkor jó igazán egy festmény, ha több síkon működik. Szeretnék eleget adni annak is, aki csak vizuálisan fogad be egy képet, illetve annak is, aki a tartalomra is kíváncsi, de annak is, aki ismeri a motivációimat a kép mögött, a nagy egész részeként vizsgálja a műtárgyat... Szeretem, ha az idő

Vámos János

múlásával bizonyos képekben talállok valami többletjelentést, amit azelőtt nem tudatosítottam. Ilyenkor van, hogy választ kapok akár korábbi kérdéseimre – nyilatkozta egy vele készített interjúban.

előszó

KONSZOLIDÁCIÓ FALUN, 1968 UTÁN, SZABADON

Tóth László

Soóky László verséhez

Soóky László (1952–2020) az 1990-es évek végén, két és fél évtizedes, szélesebb körben is felfigyeltető, termékeny írói-költői-kritikusi-közírói-művelődésszervezői s dramaturgi ténykedés után, ilyen-olyan okból, bő évtizedre elhallgatott íróként, és visszavonult a nyilvánosságtól. Csupán a 2010-es évek elején jelentkezett újra, biztatásomra – a pozsonyi Irodalmi Szemlét szerkesztettem az időben –, színikritikusként, a komáromi Jókai Színház

előadásainak értékelőjeként, krónikásaként. Újabb évek elteltével, 2017-ben pedig, szintén érdeklődésemre – akkoriban a kaposvári Somogy olvasószervezője voltam – néhány irodalmi-történelmi esszéje, morfondírja mellett, meglepetésre, új verseiből bízott rám hetet (azaz, cím szerint, a következőket: *Jónás próféta, másmilyen felütés; Pillanatfelvétel egy bizonyos árvíz ürügyén; Dzsalali [Egylegyűség]; Dzsalali [A húsvéti ünnepkör]; Nagypapa belova-*

golt Debrecenbe; A magasabb szintű konszolidációs átvilágítás; Konszolidáció falun, 1968 után, szabadon), melyből az utóbbi hármat azonnal közöltem is.

E hat verséből később öt a halála előtt két évvel a Vámbéry Polgári Társulás kiadásában 2018-ban megjelent *Hol fekete, hol meg fehér* című, három évtizedes szünet után kiadott negyedik verseskötetbe is bekerült, melyből azonban az utolsó valamilyen oknál fogva kimaradt.

Illetve, vélhetően azért hagyta ki belőle, mert e szövegének nagy részét átvette, bedolgozta az időközben bemutatott, *Egy disznótor pontos leírása* című nagyszerű monodramájába, mely az ugyancsak 2018-as megjelenésű *meg a Sátán, meg én* című színműgyűjteményében is olvasható. Mivel azonban ez a szöveg véleményem szerint versként is teljes mértékben megállja a helyét (s egyébként is, több verséből is áttemelt bizonyos részeket, motívumokat, sorokat

az ez időben egymás után sorjáznai kezdő színpadi műveibe, melyekből *A kóklerek forradalmi, a meg a Sátán, meg én* és *A prágai maffia* címmel négy év leforgása alatt három kötetet is kiadott gyors egymásutánban), azt gondolom, annak ellenére, hogy a magyarországi Somogyban megjelent már, szerzőjének sem lenne ellenére, hogy most teljes értékű versként is visszahelyezzük eredeti s természetes közegébe, a szlovákiai magyar költészet kontextusába.

Soóky László

Konszolidáció falun,
1968 után, szabadon

Ezerkilencszázhatvanhatsz augusztusa után nem egyértelműen és nem mindig populárisan, de helyükre kerültek a dolgok, valami brutális dramaturgia folyamodványaként átvilágítottak minden egyént és csoportot, mint egykor mama a tyúktojást, a gyertya lángja előtt, hogy fias-e. Az önmagával lojális kommunista párt mérlegre téve önmagát, spiclik seregét küldte szerteszét, hogy általuk, (ki-ki használja korábbi jegyzetét) tisztuljon, rostálja ki a fergesét.

Apámat ezerkilencszázhatven január tizenharmadikán, kedden világoztotta át a helybéli átvilágító bizottság, mint párton kívüli közéleti tényezőt, mert ő volt a környék egyetlen, használható műbikája, valóságos inszeminátor, szó szerint befolyásos, közmegebecsülésnek örvendő személy, aki napjában többször is befolyásolt ezért mind környezete, mind a

hétszázhatvanhat tehát (plusz, mínusz) tisztelte őt, mint rendíthetetlen, párton kívüli közéleti tényezőt.

A párt alapelvei szerint tudniillik, tíz tehát tizenkét borjat illet borjadzania, emellett az inszeminátor felelt azért is, hogy az NK-12/9-es nevű szlovák tarka tenyészbika dominanciája érvényesüljön a Bodri-38/48-as magyar tarka tenyészbika ondóbeli teljesítménye fölött.

Ezért nem kellene csodálkozni azon, hogy Szabópalin, a helybéli átvilágító bizottság feje furfangos kérdést intézett apámhoz:

„Gálevtárssándor, mondd meg itt a bizottságnak őszintén, hogy milyen viszonyban vagyol a csehszlovák–szovjet barátsággal?!”
Mennyire őszintén, Szabópalin?

Annyira azért nem őszintén, mondta Szabópalin. Akkor, azzal, amit mondtál, tűrhető viszonyban vagyok, mondta apám.

S így került be a jegyzőkönyvbe, amelyet Klucska elvtársnő jegyzett, hogy a párt továbbra is Gálevtárssándort bízta meg a kisborjúk csinálásával minden reggel és minden délután azzal a feltétellel, hogy amikor épp borjút csinál, magáévá teszi a párt időszerű irányelveit, akár virrad, akár nem.

Apám, a sorsdöntő átvilágítás után a magáévá való tétel ügyében merőben más álláspontra helyezkedett, úgy vélte, míg Szabópalin az irodában folyamatosan, éjt nappallá téve átvilágított, addig otthon, Ágica, Szabópalin felesége egyedül írta asszonysorsa áporodott történetét, kielégítetlenségének bosszantó időszakait naponta görcső alá vette, elképzelve, mit, hogyan és miként.

Apám az asszonysorsokat illetően csak nagyon ritkán tévedett, bekopogott illendően.

– Most gondoltad, Sándor?

(apám bólintott)

– Most, amikor a Pali átvilágít, Sándor?

(apám bólintott)

– Itt, a konyhában gondoltad, Sándor?

(apám bólintott)

– Az asztal mögött gondoltad, Sándor?

(apám bólintott)

– Hátulról gondoltad, Sándor?

(apám bólintott)

– Úgy, hogy lássam a verőckét, Sándor?

Sándor... Sándor... Sándor!

Ilyen volt ezerkilencszázhatven január idusa, s, mert apámnak senkivel nem volt konfliktusa, biciklijét fütyörészve tekerte hazafelé, a dicsőség, természetesen, most is a lélekben erős Istené.

vers

Vámos János alkotása

Bíró József

Anno Cselényi Lacival

...
bizonytal ideje lenne
valahára
belátnunk
:
jottányit sem
s ez fájó ugyan
ámde
:
elfogadandó
rögvalóság
:
továbbá
érdemes eltűnődnünk
azon is
...

búcsúznak

EMLÉKEZÉS CSELÉNYI LÁSZLÓRA

(Elhangzott a költő temetésén, 2023. július 28-án)

Petőcz András

„Most jövök a Duna mellől, szememben még az út porával, lábamon a föld sarával, s nem bírok szóhoz jutni”, írja Cselényi László a *Danubia Sacra* című művében. Itt állunk Cselényi László ravatalánál, és ugyanezt érezzük. Nem bírunk szóhoz jutni.

Tudunk-e beszélni a monumentalitásáról? A szerző azon vágyáról, hogy valami nagy-nagy összefoglaló műben mindent megmutasson, és a minden alatt érthetjük nyugodtan mindazt, ami a körülöttünk lévő valóság, a mindennapok hordaléka, jelenünk, múltunk és a jövőnk. Mert Cselényi valami ilyesmire vágyott. Beszélni a teljességről, megmutatni mindazt a tudást, ami egyetemes és egyben nagyon is hazai módon a miénk, csak a miénk, itt, a Duna mentén, valahol Közép-Európában. Cselényi egész életműve középpontjában az univerzalizitás és a közép-európaiság áll. Ehhez használja majdhogynem „ürügyként” a Dunát, miközben a híres, 1965-ös dunai árvíz kapcsán szociografikus pontossággal térképezi fel az akkori viszonyokat. Ezzel valójában egy végtelen metaforát teremt, és mindarról beszél, ami az itt élők sorsát, mindennapjait érinti, jellemzi. Versei építkezése, sajátos töredezettsége, látszólagos szétesettség az itt élők bizonytalanságát, kiszolgáltatottságát jeleníti meg, mondatainak sokfélesége a mi sokféleségünket

hangsúlyozza. A mindezeket összekötő Duna-motívum mi magunk vagyunk, mindannyian, akik valamiképpen ehhez a területhez kötődünk.

Cselényi egész pályája során nem kevesebbet akart, mint a közép-európai nagy eposzt megalkotni, a *Lehetőségek egy elképzelt szöveghez* alcímű, és folyamatosan épülő, bővülő életmű ezt mutatja. Ebben a nagy lélegzetű „eposzban” – saját elvárásai szerint – minden benne volna, mindazok a fájdalmak és örömeik és keserőségek és lehetőségek, rettegések és távlatok és kilátástalanságok, amelyek a Duna-táj jellemzői, az, hogy valójában két világ határán élünk, hogy mindig is határon élünk, és ez a „határon-élés” jellemzi a helyzetünket is.

A témán, a közép-európai elkötelezettségen túl van valami egyéni plusz, ami kiemeli az ő költészetét a kortársak életművéből. Ez az egyéni plusz a szövegkezelés, a nyelvi teremtő erő, valamint a szabadvershez mint hagyományhoz való sajátos viszonyulása. A többnyire központozás nélküli, áramló és gyakran szürrealista hagyományokra építő szövegkezelés a generációjára olyannyira jellemző beat-költészetéhez kapcsolja Cselényit. És ez az, ami megkülönbözteti őt a kortársaitól, nemzedéktársaitól is, mert ez a típusú szabadvers valójában nem jellemezte Erdély Miklós vagy Petri György líráját, és nem

idézi fel Tandori Dezsőt sem, és pláne nem jellemzi a Cselényi Lászlóval nagyon jó személyes viszonyban levő párizsi Magyar Műhely alkotóit sem, gondolok itt Nagy Pál, Papp Tibor, avagy Bujdosó Alpár munkáira.

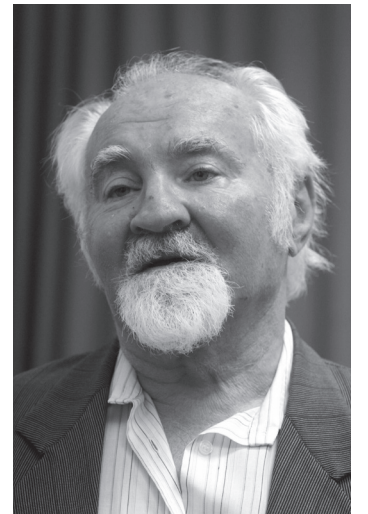
Valójában az a költészet, ami Cselényi László sajátja, a leginkább Allen Ginsberg, Gregory Corso, valamint az amerikai beatnikok költésze volt, éppen abban az időszakban, amikor Cselényi is a legfontosabb, legmaradandóbb verseit írta. Két, vele nagyjából egyívású szerzőt tudok itt még említeni, aki hasonlóan kapcsolódik a korabeli beat-irodalomhoz, mindkettő anyaországbeli: Orbán Ottót és Eörsi Istvánt.

Milyen is ez a költészet, amiről azt mondhatjuk, hogy a beat-vers amerikai változatához áll közel? Az áramló szöveg, a flow, ez az, ami alapvetően az ő költésze. A beat flow-ja ez, vagyis a hatvanas évek lendülete, expresszivitása van jelen ebben a költészetben, de ne felejtjük el azt sem, hogy ez a flow a hagyományait tekintve nem mondható teljesen egyedülállónak, hiszen éppen a felvidéki Kassák Lajos nagy korszakának a hangulatát idézi sok tekintetben. Az áramló szöveg, ami úgy „ömlik”, ahogyan a folyó, a Duna, Cselényi László kedvenc témájának a kézzel fogható valósága. Mondhatjuk tehát, hogy expresszivitás, flow-élmény és monumentalitás jellemezte ezt

az életművet, amely oly nagyon kivételes a XX. század magyar irodalmának második felében.

„Itt állunk im e magas hegytetőn / évezredek mezszyjén kétezerben”, idézhetjük ismét Cselényi Lászlót az *Aki e verseket mind ellenírta* című művének részletével. Ez a vers is jól mutatja azt az expresszív monumentalitást, amelyről már a korábbiakban is szóltam. És itt megint rokonleket tudunk említeni – Juhász Ferenc az a szerző, aki sok vonatkozásban hasonlóan építkezik, mint Cselényi László. Ám itt is tetten érhetjük azt a paradoxont, ami mind a mai napig probléma a szerzőnk kanonizációja tekintetében: hiszen éppen az életmű monumentalitása, teljességre törekvése az, ami miatt a kellelténél kevesebb figyelem fordult eddig Cselényi lírája felé.

Bátran állíthatjuk: Cselényi sajátos és egyben magányos öröme volt a magyar irodalom egészének. Ez a magánya nem csak a viszonylagos elszigeteltségéből fakadt, ami évtizedeken keresztül a felvidéki magyar irodalmat is jellemezte, hanem abból a látásmódból is, ami egyszerre vitte őt előre művének megalkotása terén, és hátráltatta a befogadás szempontjából. Olyan magányos alkotó, aki nem csak a felvidéki magyar irodalomban volt rokotalan, de nem nagyon talált társra a teljes magyar irodalom egészében sem. Példákat említtünk, neveket mondtunk

Cselényi László (Somogyi Tibor felvétele)

a hatvanas-hetvenes években nagyra nőtt költők köréből, akik mind-mind rokotalanok voltak, hasonlóan Cselényihez, akik mind-mind magányosan vívták a harcukat. Beszéltünk a Magyar Műhelyről, illetve emlegettük Tandorit, Juhász Ferencet, Orbán Ottót. Cselényi László expresszív szabadversei, amelyekben a közösségi hang elemekkel tudott megszólalni, a legjobbaink közé emelte őt, akkor is, ha életében nem kaphatta meg a legjobbaknak járó elismerést.

Búcsúzom Cselényi Lászlótól, akitől oly sokat tanulhattunk – műveltséget, szabad lélegzetet, bátorságot is. Azt gondolom, hogy örökös viaskodása a Dunával itt marad velünk, és üzeni fog a jövő nemzedékeknek.

vers

Cselényi László

Végül

A mélynyomású égen szelídgalamb-gépek
rohannak eszeveszett göggel az éjszakának
A puszkaporos földön tollászkodik az élet
s mint arcul csapott ringyók bögnek a bamba házak
Viharban alkonyatban megyünk az éjszakába
csizmánk a ferde hóban szétázik mint a bánat

Ha már a bájvirágok mind elhullatták a szirmuk
ha már a gyöngyszerelmek többé nem érdekelnek
Ha már végleg magad vagy mert felesküdt minden
ellened s már csak kért tudod a szerelmet
Ha már fortyog a húsod a forró katlanokban
mert kell a hús a rendnek mert kell a hús a rendnek

Írni a döngölt földű kiskonyhák hűvösében
egy még a módja élni sorsunk kiénekelni
A vonalak a képek az iszonyú magányok
hisztériáját fénynek sötétnek alávetni
S lenni egy sárga holnap alapkövének ténynek
hogy emberi fajunkat a mindenség próbálja elviselni

Vámos János alkotása

esszé

SZOMORÚ TÖRTÉNET EGY OLTÁRRÓL

A *Tristia* Ovidius száműzetésben, Tomiban (ma Konstanca) írt verseskötetének a címe. A fordítók kényük-kedvük, ízlésük szerint *Keserveknek*, *Szomorúságoknak*, *Búbánatnak* vagy *Szomorú verseknek* fordították. Szemléltetésként csak két sort idézek az említett versekből:

„*Jam mihi canities pulsus melioribus annis / venerat, antiquas miscueratque comas.*” Szabad fordításban: *Férfiévem elmúltával már elért hozzám az öregség, / és régi hajamba ősz szálakat kevert.*

Költőnk valójában nem csak öregsége és őszülő haja miatt kesereg, hanem azért, mert Augustus császár – nem éppen ok nélkül – száműzte őt Rómából, s esengő, keserves, szomorú leveleire nem kapott kedvező választ. Bűnéül mindössze annyit tudtak a szemére vetni, hogy az uralkodóház egyik hölgytagjáról pletykálni merészt, s lám, ez is elég volt ahhoz, hogy császári utasításra Tomiban – barbár géták és szarmaták között – találja magát.

Igazságtalannak találta, hogy míg mások otromba hazugságokkal, lopással és árnykodással érvényesültek az udvarnál, neki életfogytig tartó büntetés jutott osztályrésül. Igen, életfogytiglan tartó száműzetés, mivel az Augustust követő új császár, Tiberius sem kegyelmezett neki, s így Tomiban halt meg i. u. 17-ben. A császárok nem felejtettek...

Miután, mint említettem, ugyancsak ismerte az udvari híreket, felhívította azoknak a jellemtelen embereknek a viselkedése, akik a legnyilvánvalóbb vétkeik esetén is ártatlan arccal közölték, hogy

az említett ügghöz semmi közünk, politikai per áldozatainak tekintik magukat. Bár szinte mindenki „tudta”, hogy mennyit loptak, hazudtak és csaltak, ezek faarccal álltak a vádlóik előtt, és ártatlannak vallották magukat.

Nyilván nem csak én, hanem kedves olvasóm is számtalan hasonló jelenkori esetet ismer, amelyeknek „hősei” szintúgy „ártatlanok”, éppen ezért én egy régebbi történelmi példát hoznék fel annak illusztrálására, miként kezelték a vádaskodásokat az ókor egyszerű fiai.

Mondanivalóm, történetem tehát nem csupán a keservekhez, a szomorúsághoz, hanem – éppen tartalma miatt – egy antik, feledésre ítélt történethez is kapcsolódik. De haladjunk sorban, éspedig úgy, hogy ezerkilencszázharminchéttől indulunk visszafelé, és meg sem állunk az időszámításunk előtti háromszázötvenedik évig!

Az ezerkilencszázharmincas évek európai és afrikai történelmét gyászos, erőszakos személyiségekkel telítette a faszizmus, s ezen korformálók egyike lett az olasz származású Italo Balbo, Líbia kormányzója. A maga módján nagy népszerűsége tett szert, pilótaként többször átrepülte az Atlanti-óceánt, és lelkesen terjesztette a faszizmus eszméjét. Ennek köszönhetette kinevezését. Amit a javára írhatunk az az, hogy komolyan vette a munkáját, és mindent megtett annak érdekében, hogy békében éljen a muszlim és más vallású lakosokkal, valamint hogy segítse az otthoni olasz munkanélkülieket, akiknek helyet és munkát biztosított Líbiában. (Azokat a – faszista

beállítottságú! – családokat részesítették előnyben, amelyekben legalább nyolc munkaképes személy élt, ily módon több tízezer olasznak biztosított munkát.) Lehetséges, hogy Balbo ismerte a jóval korábban Algériában tevékenykedő Ch. M. A. Lavigerie bíboros tevékenységét, akinek a jellemzője ez volt: „*Ne térítésre törekedjete, hanem a szívek megnyerésére!*” És Ch. M. A. Lavigerie valóban így is tett. Kórházakat, iskolákat építtetett, misszionáriusai földművelőkként, betegápolókként és tanítókként tevékenykedtek. Óriási szerepe volt abban, hogy a franciák Algéria meghódításakor meghódították a bennszülöttek lelkét is. Ami viszont történetünk szempontjából valójában érdekes, az az, hogy Balbo úr – lehet, Lavigerie szellemiségének figyelembevételével – megépíttette a Tuniszt Egyiptommal összekötő híres partmenti autótutat, a Litoranea Libica-t, avagy a Strada Litoranea-t, avagy ahogy akkoriban alkotójáról a nép elnevezte, a via Balbia-t. Ez az ezernyolcszáz kilométer hosszú autótut nagyon sokat lendített a „francia” Algéria és az „angol” Egyiptom közé szorult „olasz” Líbia területi és gazdasági fejlesztésében.

Az elmúlás szép szomorúságáról beszélhetünk, amikor ezeknek az észak-afrikai népeknek – legyenek azok muszlimok vagy más „pogány” népek – a lassú, folyamatos civilizálását említjük. Szelíd erőszakkal vették rá őket korábbi értékeik feladására, anélkül, hogy sikerült volna az említett értékekből a „megmenthető”, tehát ami a homo sapiens közös értéktárába tartozhatott

volna, megmentenünk. A nyugati gyarmatosításnak azonban nem tartozott és nem tartozik az erényei közé, hogy bármiféle bennszülött értékekkel foglalkozzon. A nyugati gyarmatosítók az olcsó emberi munkaerő és a kihasználható nyersanyag maximális kihasználását, valamint a pénz kamatoztathatóságának értékét ismerik.

Balbo kormányzó a Litoranea Libica ünnepélyes megnyitására ki mást, mint magát a miniszterelnököt, Mussolinit hívta meg, és hol másutt kerülhetett sor a megnyitóra, mint a sztráda leglátványosabb részének, „A” diadalívnek az árnyékában. Balbo politikai érzékét dicséri, hogy erre az alkalomra mindenki számára betiltotta az alkoholfogyasztást, és hogy a bennszülöttekkel való kapcsolatot még szorosabbra fűzze, elintézte, hogy Mussolini megkapja „*az iszlám kardja, védelmezője*” címet.

Nem tudni pontosan, honnan jött az ötlet, de egy bizonyos, az említett diadalívet egy régen elfelejtett oltár helyére építtették (legalábbis közel hozzá), s ennek az oltárnak a története vezet el bennünket az időszámításunk előtti háromszázötvenedik évbe. Karthágó és Küréné akkori viszála nem jelent különösebben jelentős történelmi eseményt, más valami miatt tartom említésre méltónak. Mindkét város gazdagnak mondhatta magát, Karthágó istállóiban több ezer harci mén és pár száz harci elefánt toporzékolt, hetvenöt kilométer hosszú vízvezetékkel, valamint óriási élelmiszer- és takarmánytartalékkal rendelkezett.

Az i. e. 631-ben alapított Küréné ebben az időben már az egyik legfontosabb part menti várossá erősödött, nem kis mértékben a szilfionnak köszönhetően, mely fűszert csak és csakis ezen a keskeny tengerparti sávban termesztették. Olyannyira tisztelték, hogy a város által vert minden érmét ennek a növénynek a képével díszítették. (Mára ez a növény kipusztult, ezért pontos azonosítása nem lehetséges, de minden valószínűség szerint az édesköménnyel rokon növény lehetett.) A gondot a két város között, mint már nem egy esetben a történelem folyamán, a határ jelentette. „*A föld a két hely között homokos, egynemű; sem folyam sem hegy, melly határaikat elválassza, s ez őket hosszas háborgásban tartá egymással. Minekutána legiójik s hajóik eggyik és másik felén sokízben meg voltak*

Hogya György

verve, s eggyike meggyengíté a másikat; félvén nehogy őket győzzenek győzetnek, ellankadásban valaki megtámadja, fegyvernyugtot kötnek, s arra eggyeznek, hogy a rendelt napon követjeik induljanak ki s a hol azok összetalálkoznak, határul a két nemzet közt ismértessék.” Az idézetet a Magyar Tudós Társaság *Romai classicusok* című kiadványából vettem. A kiadás éve M.D.CCC. XXX.VI., azaz ezernyolcszázharminchat, helye: Buda. E pársoros idézet nyelvezete annyira magával ragadott, hogy nem tudtam kihagyni.

Mivel tehát a két város nem tudott olyan természeti pontot találni, amelynek kijelölésével lezárhatták volna a határvitát, abban egyeztek meg, hogy legjobb futóikat egyazon nap adott órájában útnak indítják, és ahol ezek az ifjak találkoznak, ott legyen az új, mindkét fél számára kötelezően elismert határ. A kérdés tisztázása már csak azért is fontosnak tűnt, mivel a karthágóiak Automala néven már támaszpontot építettek a Nagy-Szűrtisz-öbölben, ami ugye, veszélyesen közel volt Kürénéhez.

A futók tehát elindultak; Karthágóból a Philaenus fivérék keletnek, Küréné futói pedig nyugat felé. Valószínűleg az olvasó is elgondolkozik egy pillanatra azon, hogy mekkora távra és micsoda emberfeletti teljesítményről beszélünk, ha tudjuk, hogy a majd kétezerháromszáz évvel később megépült Litoranea Libica ezernyolcszázötven kilométer hosszú. Ha csak a felét kell lefutniuk, akkor is legalább kilencszáz kilométerről beszélünk (!), amelynek megtétele napokat vehet igénybe!

Nos, már abból a korból is ismerünk kitérő futókat, akik ilyesmire képesek voltak. Talán elég, ha csak Pheidippidész nevét említem, aki a marathóni csata előtt Athén segélykérő üzenetével negyvennyolc óra alatt tette meg az Athén Spárta közötti kétszáznegyvenhat kilométeres távolságot. (Hogy az út visszafelé meddig, hány óráig tartott, arra nem találok utalást, de szinte biztosra vehető, hogy sietett vissza a csatába. Tehát kétszer tette meg az említett távot. Az ezerkilencszáznyolcvanas évek elejétől ennek az eseménynek a tiszteletére Spartathlon címen új futóversenyt szerveznek, és ezt a távot – az eredeti helyszínen – huszon-egynéhány óra alatt teszik meg a világ legjobb kitérő futói.)

Visszatérve az említett hátrarendező versenyhez, a tör-

Vámos János alkotása

esszé

ténelmi források nagy része szerint a Philaenus fivérek jobban teljesítettek, mint a kúrenéiek, és sokkal nagyobb távot tettek meg, mint ellenfeleik. Lett is ebből gond.

A kúrenéiek nem hivatkozhattak homokviharra, sem más természeti eseményre, amely meggátolhatta volna őket abban, hogy jobb teljesítményt nyújtsanak, ezért szegényükben – miképp a vesztesek nagy része – ahhoz a gyalázatos vádhoz folyamodtak, hogy a Philaenusok csaláltak, minden bizonnyal a kijelölt időnél hamarabb indultak el, és csak így magyarázható a „győzelmük”. A vitába a már eleve a közelben tartózkodó, várakozó hajók delegációinak

tagjai is bekapcsolódtak, ám igencsak nehéz volt ebben az ügyben igazságot tenni. Végül a kúrenéiek – hogy szegényüket ne tetézzék gyávasággal – felajánlották, hogy akkor fogadják el hitelesnek a Philaenusok eredményét, ha azok ott helyben hagyják magukat elevenen eltemetni! Ellenkező esetben, ők, mármint a kúrenéiek, addig futnak tovább nyugat, azaz Karthágó felé, amíg jónak látják, és ott legyen a kijelölt határ.

A Philaenus fivérek gondolkodás nélkül belementek. Nem volt kérdéses számukra, hogy meg kell-e ezt tenni a hazájukért. Sylvester János ezeröttszáznegyvennégyben (egy hosszú, latin és főleg szomorú

versében) meg is említette e történetet:

„És a Philaenusokat nagy hírnév fénye övedzi,
Mert lánggal szereték s szent vala nékik a hon.
Érte temetkeznek el mindkettő a sírnak ölébe
Élve: mi nagy dicső áldozat és kegyelet,
És ma helyt, hol a sír megnyílt nekik, áll ma egy oltár:
Hirdeti emléküket, mely soha el nem enyész.”

A Philaenusok tehát megtették, amit megkövetelt a haza és a becsület, s a nép emlékükre oltárt állított azon a helyen. Nos, az ezerkilencszázharminchétben emelt diadalív kapcsán – nagy-nagy keserűséggel – erre az időközben el-

tűnt oltárra utaltam.

Bár az oltár ugyan eltűnt, ám igazat kell adnunk Valerius Maximusnak, aki már akkor elragadtatva írta le a következő gondolatot: „Karthágó régi elenyészett, a Scipiók kardja alatt megdőlt, de a Philaenusok emléke örökké él.”

És talán ez lehet a történet leglényegesebb eleme. Mert ne feledjük! Az oltár nem egy isten tiszteletére épült, nem Mithrász, nem Kübelé, sem a föníciaiak ősi istenei (a punok a föníciaiak leszármazottai), mint Dido, Tanit vagy Baál tiszteletére, hanem hús-vér, a hazájukért a legnagyobb áldozatra képes két ifjú tiszteletére épült. És nem csak a karthágóiak dicsőítették fiaikat, de

a rómaiak is, és minden olyan kulturált nép emlékezetébe fogadta őket, akik számára fontosak a hasonló hősi tettek.

A devalválódott hazaszereget, a devalválódott értékek és a fel nem vállalt bűnök korában fontosnak találok a lerombolt oltár emlékét felidézni. És nyilván nem az a fontos, hogy a diadalívet, amely az oltár helyén állt (mindaddig, míg Kadhafi ezerkilencszázhetvenháromban dinamittal fel nem robbantotta) Balbo kormányzó építtette, mert a történet nem Balbóról és véletlenül sem az ő tiszteletéről szól.

A történet egyszerűen a Philaenus fiverekről szól... és az emlékezésről.

Tusványos 2023

MI DOLGUNK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN?*

1960-ban magyar szülők gyermekeként beleszülettem a Kárpát-medencébe. Nem Magyarországra, hanem Csehszlovákiába, nem a királyi hatalomba, hanem a kommunista diktatúrába. Nagyszüleimet nem ismerhettem, mert születésem előtt meghaltak, s velük együtt meghalt a múlt is, nem volt örökség, nem volt családi emlékezet, mert tilos volt, mert szüleim féltek beszélni. Nem magukat féltették, hanem minket, gyerekeket, mert félt az egész város, az egész közösség, lassan-lassan meg is szokták, vérukké vált a félelem. Szüleim titkai, a gyökértelenségem, a múlt hiánya szülte traumák, óhatatlanul kíváncsivá, felfedezővé, kutatóvá tettek. Fel kellett kutatom a házat, a színt, a pincét, a padlást, az udvart, annak minden zegzugát. A megtalált, korábban jól elrejtett kincsek-ből, levelekből, fényképekből, okiratokból, kisebb féltve ör-

zött tárgyi emlékekből, mint kirakós játékot kezdtem összerakni családom múltját, amely lassan-lassan így nehéz örökséggé formálódott.

Vallom, hogy az örökséget, az abból eredő, és az örökséghez vezető tudást tovább kell adni, közkinccsé kell tenni. Ennek hite vezetett, elég fiatalon, tizenhat-tizenhét évesen a szlovákiai magyar klubmozgalom megszervezéséhez, később a Csehszlovákiai Magyar Kisebbségi Jogvédő Bizottság munkájában való aktív részvételhez, a szlovákiai fiatal írók mozgalmának, az Iródiának az elindításához, a rendszer-váltó Független Magyar Kezdeményezés megalakításához, hogy a szabad véleménynyilvánításnak a diktatúrában megszokottól eltérő másként gondolkodásnak, és a másként gondolkodók együttgondolkodásának legyenek színterei. Fordulat után azért jártam élen a Csehszlovákiai

Magyar Cserkészszövetség és számtalan civilszervezet megszervezésekor, könyvkiadók és lapok alapításakor, hogy az eleinktől megörökölt és az életünk során megszerzett tudásunk szerint olyan magyar kisebbségi intézményi hálót építsünk a hirtelen jött szabad világ első éveiben, amely képes lesz a felvidéki magyarság és annak kultúrája megtartására.

Az elvek, amelyek mentén szerveződtek családom korábbi generációi jó útmutatót adtak egész eddigi életemhez, ragaszkodás nagyszüleimhez, dédszüleimhez, a hagyományokhoz való kötődést jelenti, hitem szerint, szüleim szeretete, a gyermekeim szeretetében kell visszatükröződjék. A közeg, melyben élünk, hol jól, hol épp rosszul, meg folyton-folyvást változik, mint ahogy a folyópart, a hegyoldal is mindig más, más a rét, és más a csillagos ég. Felnőni a

Kárpát-medencében is évről évre, generációról generációra más, más a környezet, mások az eszközök, a kihívások, mások a lányok és mások a versek. Ami nem más, ami nem szabad, hogy más legyen, az a ragaszkodás hitünkhöz, elve-

Hodossy Gyula

inkhez, s ahhoz, hogy rajtunk mindenkor a legnagyobb rendezőelv, a szeretet uralkodjék.

Ez a mi dolgunk a szabadsággal!

*Elhangzott a XXXII. Bálványosi Nyári Szabadegyetemen

vers

Katona Nikolas

Nyári testforduló

1.
Elmerülök testem kútjában,
és egy új dimenzióban
próbálom kiszáradt lelkem
rétegeit megtölteni.

2.
A szíved helyén biztosan
délibáb villan.
Mi másért látok
ennyire tisztán?

3.
Szeretkezünk,
majd
szeret kezünk,
ahogy a kis kifli
a nagy kiflibe simul.

4.
Egy nőt nem az tör össze,
amit vele tettek,
hanem, amit mással
felépíthetett volna.

5.
Anyám sokszor mondta,
hogy a sót ne tévesszük
össze a cukorral.
A szart is hiába cukrozod,
nem lesz edesebb.

6.
Hallgatni akartalak,
de leesett a fülhallgató.

7.
Nem olvastam regényeket,
nem írtam újabb verseket
a szerelemről.
Hagytam, hogy úgy söpörjön el,
mint az árvíz,
de inkább lassú,
mint a rák.
Tudod az a fajta,
aminek évekig
nincsenek előjelei.
Árvíz vagy rák.
Végül is mindegy.
A veszteség az veszteség.

8.
Bármik lehetünk a világon.
Még kagylóhéjak is.

9.
Tőled nyelvem elfelejti,
milyen nyelven kell beszélni.

10.
Gondolj az apró magokra,
amiket ültetsz.
A testnek is
el kell hervadni,
leveleket hullatni,
újából gyökeret eresztetni.
Egyszer minden nő kivirágzik,
vagy letépik.

könyv

GONDOLATOK A GRENDEL-ELBESZÉLÉSEK FELETT

Gál Éva

Grendel Lajosról azt gondoltam, hogy megtestesíti a megvesszőzött kisebbségi/nemzetiségi író. Azaz nem felvidéki magyar íróként jellemezzük, így egybe, vesszők nélkül, hanem magyar, író, nemzetiségi. Így, vesszőkkel, felsorolva a jellemzőit. Egyformán elismerte és ismerte a többségi, esetünkben a szlovák kulturális közösség, ahogy az anyaországi, a magyarországi kánon is magáénak tartja. Olyannyira, hogy a gimnáziumok számára készült irdalom tankönyvekben a határon túli magyar irodalmat tárgyaló fejezetben a szlovákiai magyar prózát ő képviseli.

Napjainkban ez egy sordöntő kérdés. Régóta beszélnek arról, hogy nincs különböző, határon túli, szórvány és emigráns magyar irodalom, csak magyar irodalom van. A magyar nyelven alkotott irodalmi művek sora. A származás, a születési ország pusztán a véletlen

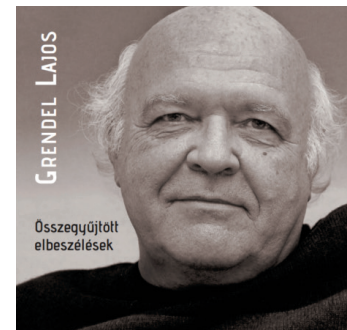
műve, nem befolyásolója, nem kategória alkotója az irodalmi alkotásoknak. Nehéz kérdés. Kortársaink egyes képviselői a trianoni határ megrajzolása előtti vonzaskörzeteket újítják fel. Nem Pozsony, Kassa a meghatározó kulturális gócpont, hanem ahogy a történelem ezer éve alatt mifelénk az elszakítás előtti időben mindig is volt: Budapest.

Grendel novelláit olvasva kettős érzés bujkál bennem. Történetei bárhol, bárkivel megeshetnek, mégis, a szereplők sorsa jellegzetesen közép-kelet-európai. A totális kommunista diktatúra idején tönkretett, tönkrement sorok, az abszurd élethelyzetek, a történelem sodrában megkapaszkodni próbáló kisemberek válságai – mind-mind a miénk. Más gyökerekkel nem lehetne ezeket a novellákat, elbeszéléseket megírni. Grendel írásai mélyen gyökereznek a kisebbségi/nemzetiségi sorsban. A városi ember életvívódásairól olvasunk, ahol jellemzően több kultúra keveredik: szlovák, magyar, német, zsidó, cigány, gazdag, szegény, lecsúszott, elzüllött, telepes. Ez a milió adhat háttérrel a kultúrák közti átjárásra. A kisebbségi lét abszurd időpillanatait ragadják meg a novellák: nyilasló lett szlovák besúgó, a megélhetésért küzdő magyar ember a szlovák nemzeti nacionalista párt plakátjait ragasztó háttéremberévé válik. Ugyanakkor általános érvényű, mondhatni örökérvényű kérdéseket is firtatnak filozofikus, esszé jellegű novellái. Mi mozgatja a világot: szabadság, igazság, hazugság? Hogyan lehet megteremteni egy író legendáját, kell-e ilyen történeteket írni a folytonosság ígéretében? Izgalmas az alkotás folyamatának kommentálása, önreflexiója. A szereplők önálló akaratának megjelenése, függetlenül a *Szerzőtől*, aki már nem tehet semmit szereplői sorsának irányításában, mert makacsok, önfejűek. Megannyi fontos kérdés, különleges, egyedi hangszerelésben, ugyanis ezek a történetek is valahogy a mi sajátos helyzetünkől bújnak elő.

A novellák elbeszélő módja közvetlen, gyakran a narrátor maga is a történet szereplője, ezzel mintegy hitelesíti a törté-

netek „valódiságát”. Az írásokat folyamatosan olvasva már nincs kétségünk, hogy a megismert történetek „igaziak”, bár titokban reménykedünk, hogy valójában „vegytisztá” fikciót olvasunk. Aztán egy-egy novella befejeztével, ahogy bennünk rezonál, rá kell döbbernünk, hogy nem is oly régi, még talán magunkban sem elrendezett, feldolgozott múltunk egy-egy pillanatát rögzítette az elbeszélő. És azonnal gondolatkavalkád indul el a fejünkben. Hogy is volt ez? Aki megélte a múlt század ötvenes-hatvanas-hetvenes éveit, a bársonyos forradalmat, a diktatúrából való felszabaduláson érzett mámor utáni kiábrándulás éveit, az országszakadást, az ezredfordulót azért, aki azóta született, azért teszi/teheti fel a kérdést.

A novellák elbeszélője a közvetlenség mellett humort is gyakran alkalmaz. Finom iróniát és maró gúnyt egyaránt. Ez a módszer számomra mindig kedves. Úgy érzem, össze tudok kacintani az íróval, az alkotás része lehetek olvasás közben. Különleges befogadói élményt nyújt a kiélezett helyzetekbe, jelenetekbe csempészett humor. Intimitást kölcsönöz olvasáskor, hiszen csak én és a narrátor vagyunk jelen, ez cinkostársá tesz minket. Titokban leleplezhetjük az elbeszélések rejtett világát. Egyfajta játék,

bújócska a szöveggel/szövegben.

Tóth László a rá jellemző precizitással rendezte, válogatta Grendel Lajos novelláit. A válogatást utószóval is ellátta, ahol kijelöli a Grendel-recepció feladatait is. Fontos, hogy a már lezárult életműveket tanulmányozzuk, irodalmunk értékeit feltárjuk, megmutassuk, saját nagy történetünk, narratívánk folytathatósága érdekében. A mi feladatunk Grendellel szólva: „(...) az út, amely valahol véget ér, folytatható legyen egy másik kor másik írója számára. Csak így tágíthatók ki a végesség határai, s győzhető le az idő, amely könyörtelenül elbánik mindennel, ami kilép a létezés előtti homályból, és megmutatja magát, hogy cserében lemondjon a tőkélyről, amilyen a nemlében volt.”

Grendel Lajos: *Összegyűjtött elbeszélések*, MMA, Bp., 2023., szerk.: Tóth László

Vámos János alkotása

A BALATONI SELLŐ

Király Anikó első regénye, a *Strand, papucs, szerelem* 2018-as megjelenése óta minden évben megörvendeztetni egyre népesebb olvasótáborát egy-egy újabb, főként a mai kamaszok életére reflektáló, humoros, melegszívű ifjúsági regénnyel. A fiatal, feketenyéki származású írónő (akí egyébként illusztrátorként is tevékenykedik) legújabb, *A balatoni sellő* című kalandos meseregényét most is olyan, számára kedves témák inspirálták, mint a balatoni környezet és a varázslatos nyári hangulat. Am ezúttal visszarepíti az olvasót az időben, egészen a 19. századig, nem sokkal a kiegyezés utáni dualizmus Magyarországaiba. A Manó Könyvek kiadó *Új Kedvencek* sorozatának legújabb darabja a korabeli lányregények léghőjét hivatott megidézni. A szerző korábbi munkáihoz képest elsősorban a még fiatalabb olvasókat cé-

lozza meg, ugyanis a könyv tízéves kortól ajánlott.

Az első ránézésre is feltűnően gyönyörű, a vízfelszín színére emlékeztető, zöldeskék borító mögött megbúvó történet a nemes Kassay család köré szövődik. Anyagi problémáik miatt kénytelenek elhagyni családi villájukat, s vele együtt a frissen egyesített Budapestet is, hogy a hajdani nagyszülők elhagyatott, balatonfüredi házában próbáljanak helyrehozni. A cselekmény sok érdekes karaktert felvonultatva több szálon fut, de fő mozgatórugója a grófcsalád testvérpárja. A kisebbik, saját világában élő Szofi nincs elragadtatva, hogy el kell hagynia otthonát, ahol éppen „a modern világ szele kezdett fújdogni”. A helyzetet még inkább nehezíti, hogy a szigorú és kimért édesanyjának nincs türelme ártatlan csínyjeihez, nem tűri a rangon aluli elfoglaltságokat, mint

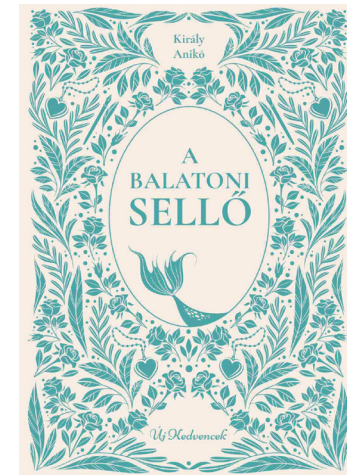
a fáramászás, édesapját pedig látszólag csak a lóversenyek és a kártyapartik foglalkoztatják. A nővérét, akivel az utóbbi időben elhidegültek, egészen más jellegű terhek emésztik. Az ő házasságán múlik a család sorsa, minél gazdagabb férjet akarnak neki szerezni, s e probléma megoldásának kulcsát a füredi Anna-bálban látják. Aliz igyekszik felelősségteljes felnőttként viselkedni és családja elvárásainak megfelelni. Mindkettőjüknek hiányoznak a mindig kedves és megértő nagyszüleik, akiket már csak az emlékeiken keresztül ismerhetünk meg.

Közben a *Csütörtöki Csuka* nevű kétes hátterű helyi újságban megjelenik egy szenzációs hír: felbukkant a balatoni sellő. A kíváncsi és sok fantáziával megáldott Szofi szabad utat engedve természetének folyamatosan elkószál, nyomozni kezd utána, s közben új barátokra

lel, köztük egy neves íróra: Jókai Mórra. Aliz pedig megismerkedik egy őszinte kertészfiúval, aki teljesen máshogy viszonyul hozzá, mint ahogy azt az eddigi kéréstől megszokta, s közben ő maga is különutakra lép. Ahogy egyre több titokra fény derül, úgy fokozódnak a bonyodalmak, és velük együtt az izgalmak is.

Egy eleven, élménygazdag világ tárul elénk: érezhetjük a szánkban a parti viskóban kanalazott halászlé ízét, a történet pedig könnyedén visz magával, mintha csak felszállnánk az első balatoni gőzhajóra, a *Kisfaludyra*. A szerzőre jellemző különös, finom humor és derűs hangulat mögött olyan örökérvényű témák feszülnek, mint az egyes osztályok közötti különbségek, társadalmi elvárások, becsületesség, elszemélytelenedés, vagy éppen a testvéri viszonyok dinamikája. Kicsiknek és nagyoknak, kint

Kovács Balázs

a tóparton olvasva és az eső elől a szobába bújva egyaránt alkalmas, és ajánlom azoknak is, akik valamilyen oknál fogva nem jutottak el a Balatonhoz, viszont szeretnék egy kicsit ott érezni magukat.

Király Anikó: *A balatoni sellő*, Manó Könyvek, Budapest, 2023

impressziók

HOL A SZABADSÁG MOSTANÁBAN?

Leczo Bence

Légy szabad, hagyd kint a valóságot! – hirdeti ezer meg ezer fesztivál szlogenje. Kortrend, politikai jelszó és életstílus lett a szabadság. Digitális nomádok, az erre az életformára ácsingózó irodai dolgozók, a „szabadítsd fel magad!” jellegű motivációs könyvek mind jelzik, mekkora érték is a mindennapi szabadság. És paradox módon a szabadság hajszolása kéz a kézben jár az „én, enyém, nekem” mantrájával. Weöres Sándor írja: „előny értékében ne higgyetek, / s lemállik rólatok a százféle téboly”. Nem arról van szó, hogy egy nép azt mondta: „Elég volt!” Nem

remegtek világrendek. Nem olyan szent ügy az egyéni szabadság, amiért ezrek kiáltanak fel. A XXI. századra minden egyéniesült, még a szabadság érzése is. Saját béklyóinkat a szabadság hiányában látjuk, és ebben igazunk is van. Viszont a szabadság nem áru.

Egyáltalán mit jelent szabadnak lenni? Nem törődni a következményekkel, vagy inkább a döntéseket a következmények teljes tudatában, azokat felvállalva, szabad akarattal meghozni? Mi a szabadság, ha nem ez? És ki az, aki ezt árulhatja?

Mindenféle külső eszközök jelentik az egyéni szabadság

csúcsát: nyaranta öt nap, amikor olyan koncertről olyan koncertre megyünk, amit nem mi kértünk, legfeljebb valahol metszi a zenei ízlésünket. Sorban állni italt a tűző napon, vagy a forró éjszakában. Hogy egy darabig úgy érezhetem, én vagyok a saját életem ura. Hogy itt és most nincsenek következmények. Ez nem szabadság, csupán annak illúziója.

Jóval nehezebb elérni, hogy ne csak átmenetileg legyünk az életünk ura. Ha sikerül, akkor a fesztiválózás, vagy a komfortzónából való kilépés félreértelmezett aktusa is más megvilágításba kerül. Nem az lesz a

fontos ugyanis, hogy egy darabig lerázzam magamról az iga nyomát, hanem az, hogy gyarapodjak. De nem is biztos, hogy sikerült. A szabadságra való törekvésben benne van a bukás lehetősége, ez teszi kockázatosá és rendkívül ösivé ezt a vágyunkat. Minden annyit ér, amennyire nehéz megszerezni.

A szabadság olyan dolog, amiért meg lehet és meg is kell halni – konkrét és átvitt értelemben. A szabadság kivívásához le kell győznünk valakit. Ha az egyéni szabadságot nézzük, akkor saját magunkat, rossz beidegződéseinket, kis túlzással démonainkat, ha a

valódit, akkor pedig azt, aki az útjában áll. Ez a szabadság pedig nem pusztán előny, ez a szabadság már végcél, nem pedig átmeneti állapot. A carpe diem zavaros és rövid távú diadala.

Fesztiválra menni nem a szabadság megélése. Fesztiválra menni sokkal inkább szórakozás, kiköppenés a mindennapokból, pihenés. Felejtsük el a túlzott misztifikációt! Korunk ugyanis tobzódik abban, hogy középszerű jelenségeket ruház fel mindenféle misztikus töltettel. A fesztivál után ugyanis ugyanolyan lesz az életünk, mint korábban.

ISMÉT ÚTON

Avagy impressziók a Székirodalmi Könyvturnéről

Bíró Szabolcs

Minden évben ezt várom legjobban: amikor újra összeáll a csapat, telepakoljuk az autót könyvekkel, promóciós anyagokkal, meg persze jókedvvel, és útra kelünk, megyünk. Nem az őszbe, vijjogva, sírva, kergetőzve, hanem a tavaszba, a nyárba (na jó, aztán végül az őszbe is), több száz, majd több ezer kilométert „felzabálva”, sokszor olyan városokba, kisebb-nagyobb településekre, ahol még sosem jártunk azelőtt. Válogatott baráti társaság: egyszerre jellemzően két-három ember. Mindenkinek megvan a pontos szerepe, feladata a lehető leggördülékenyebb lebonyolítás érdekében. Célba érve már megvan a rutin: a helyszín megközelítése, ismerkedés a helyi szervezőkkel, az előadótér berendezése, egy jó kávé, tea, víz elfogyasztása, akklimatizá-

lódás. Esetenként interjú a helyi média képviselőivel, majd jöhet is a közönség. Másfél (sőt néha akár két) óra jókedvű beszélgetés, dedikálás, közös fotók, friss élmények, majd minden megy vissza a kocsiba, mi is autóba vágjuk magunkat, és nincs is más hátra, mint a többórás hazaut.

Valami ilyesmi a Székirodalmi Könyvturné, és ez ismétlődik évente legalább tucatnyi, legfeljebb kéttucat alkalommal – mégsem történik semmi kétszer ugyanúgy, és ez így van rendjén. Tíz éve zajlanak ezek a turnék, és érdekes módon mindig akkor kell valamit átgondolni, kicsit másképp csinálni, amikor az adott dolog már kezdene unalmas rutinná válni. Mostanra két-három kis csapat váltja egymást körülöttem – ők a Székirodalom Crew.

Mások a kísérőim Budapestre, másik csapat áll össze Bonyhádra, megint más jön velem Zalaegerszegre, Pécsre, Egerbe vagy épp Sátoraljaújhelyre. Barátok, csupa olyan ember, akikkel közel állunk egymáshoz, és akik értik, érzik ezt az egészet. Tudják, mit csinálunk, hogy milyen értékes, törekény portékát szállítunk. Magyar nyelvű írott kultúrát. Szent küldetésen vagyunk, és sosem tudhatjuk, mit hoz az adott nap. Van, hogy hat nézőt egy elképesztően komoly helyszínen, máskor több tucat olvasót, kvázi teltházat egy szerény lehetőségekkel gazdálkodó vidéki könyvtárban. Bő négyszáz ember az éves átlag, ez a 2023-as Székirodalmi Könyvturné végére akár hatszázra is felduzzadhat – az idei országjárás valahogy, valamiért sikerebb, mint bármelyik korábbi.

Az autóban szól a zene, szélesen vigyorgunk, ontjuk a poénokat. Ha az idő enged, előadás előtt bejárjuk az adott város központját, beülünk egy jó étterembe, magunkba szívjuk a hely hangulatát. Nincs két egyforma előadás, nincs két egyforma beszélgetés. Jó ideje szándékosan nem készítünk vázlatokat, nem írjuk össze a kérdéseket: minden egyes beszélgetést ott helyben rögtönzünk, így talán még őszintébb is az egész. Van, ahova már hazajárunk: évek óta ugyanazt a szobát vesszük ki, érkezéskor ugyanazt az ételt kérjük, már étlap sem kell hozzá. Máshol teljesen idegenek vagyunk – aztán, ha minden jól sikerült, már visszavárnak.

Ilyen ez az írói lét. Nem csupán abból áll, hogy az ember megírja, amit meg kell írnia, aztán hátradől, és várja a sikert.

A könyvpiacon aktívan jelenlévő író gyakran egymaga testesít meg egy egész csapatot, az ujjaiában kell lennie egy fél kiadó minden tudásának. A könyvturné egyrészt ilyen szempontból fontos: újabb és újabb olvasókat szólít meg, szó szerint elviszi nekik a könyveket. Másrészt azért, mert az írás végtelenül magányos folyamat – az ember teljesen egyedül van a szöveggel, a történettel, a szereplőivel. Amikor egy jókedvű csapattal útra kelünk, az olyan, mint amikor kiegyenlítjük a mérleget: pakolunk a másik serpenyőbe is. Márpedig azt néha rendszeren meg kell pakolni, hogy ne boruljon fel az egyensúly. Hát mi megpakoljuk, rajtunk aztán tényleg ne múljon! Ha az írás magányos és csendes, akkor a turné maga a rock and roll – tesszünk róla, hogy az legyen.

vers

Gágyor Péter

Ildikó

Ikon vagy a falon.
Hogyan is volt, amikor
nekem még nem voltál?
Üres szelek bolyongtak a pusztán,
révedező köd ült
az üres fákon,
az ismétlődő szikár tájon,
mit a képzelet szült
bárgyú perceiben.
Elmondanám neked,
és magamnak is:
a múltat nem érzem,
a sors balga vagonjai kisiklanak,
csörömpölnek visszafelé az időben.

Bámulom változó arcomat,
riadtan, mert nem értem
sem az időt, sem a teret.
Percek alatt suhantak el az évek.
Mi lovagol az élet hátán?
Felroppennék
a szélben nyargalva,
és őriznélek,
mint egy szentképet.

Rád nevet

Megleled
a képzelet
partján az értelmet.
Ez ritmus, semmi más
ismétlődő szívdobbanás –
a kijózanodás

kurta perceiben,
oly egyszerű a végtelen.
De a csoda: csoda,
a hajnalok hajnala,
az alkonyok alkonya,
a villanydróton madarak
kottája – a pillanat,
a véletlen. Magadat
felismered
tekintetében a saját szemed
villan és rád nevet.

Titkos szavak

Csak szeretlek,
s nem csak most,
és nagyon,
és ne kérdezd,

miért most mondom,
magam sem tudom.
Akarom, nem akarom,
eszembe jutsz
bárhol, bármikor,
amikor cipóm fűzöm,
fogam mosom,
vagy kinézek az ablakon.
Szeretlek, amikor
nincs rá szavam,
s künn néma szél fú,
az idő haszontalan,
elfut valahova velem,
és ez is szerelem.
Szeretem szobája
tán a kimondatlan szó,
a fel nem tört dió,
zölden, ott fenn ragyog,
ázottan, benne a titok,
messze mint a csillagok.

novella

PLATINALAKODALOM

Fiala Ilona

Pista bácsi bizonytalanul kémleli ágyából a plafonról lelógó lámpát. „Láttam ezt én már valamikor?” – kérdezzeti magától. Nem találja ismerősnek. Lehet, hogy valamelyik gyerekéhez jött látogatóba, ezért nem ismeri fel a lámpát. De kinél lehet? Nem emlékszik, hogy elment volna valamelyikhez.

– Na végre, hogy felébredtél! Nem akartam zajt csapni, inkább itt kuksolok a sarokban, de el fogok maradni a munkámmal. A te fene nagy alvásszereteted miatt – ezeket Margit néni, a neje mondja szemrehányóan, de Pista bácsi nem bánja, inkább megőrül felesége jelenlétének.

– Jaj, Margitkám, hát te is itt vagy? Ez nagyon jó! Te biztos meg tudod mondani, hol vagyunk.

„Már megint kezdi – morogódik Margit néni –, ez megy mindennap. Mindig el kell mondanom neki, hol vagyunk. Hát, ha én is ilyen szenilis leszek, inkább lőjenek le.” Kicsit el is szégyelli magát e miatt a gondolata miatt, de az az igazság, hogy nagyon fárasztó folyton ismételtetni ugyanazt. Főleg, hogy úgy sincs semmi értelme. Férje csak néhány percre fogja fel a valóságot, aztán megint visszaesik a szenilitás mélypontjára. Még szerencse, hogy neki jól fog az agya. Habár... Mostanában többször is előfordult vele, hogy naphosszat keresett valamit. Mire megtalálta volna, elfelejtette, mit is keresett. Most meg a csirke aggasztja. Biztosan tudja, hogy tegnap megvette a bontott csirkét, de a világért sem emlékszik, hová tette. A szekrényt már átkutatta, az asztal alá is benézett, de nincs sehol. A spájz meg, ahol a hűtőt tartják, szőrén-szálán eltűnt. Akkor most

hogyan főzze meg a csirkepaprikást?

– Margitkám, segíts, kérlek, nem tudom, most feküdtem-e le, vagy most akarok fölkelni.

– Ember, ember! Most már minden reggel el fogod ezt játszani?

– Azt mondod, reggel, akkor hát fel kellene kelni.

– Úgy ám, én már meg is reggeliztem. – Margit itt eltűnődik. „De mit reggeliztem? És mikor készítettem el a reggelit, nem emlékszem. Főleg hogyan, ha a spájz felszívódott?” – Szinte beleszédül ebbe a gondolatba. Hogyan lehetséges mindez? Nem érti. Miközben próbálja csokorba szedni az elmúlt másfél-két óra eseményeit – amivel pedig nagyon nehezen boldogul –, beviharzik a szobába egy örökké vidám, kedvesen csacsogó nőszemély.

– Pista bácsi, nosza, ugrás ki az ágyból! Még a reggelijét sem ette meg. Mindjárt itt lesz az unokája, addig meg kell mosdani, felöltözni. Rajta, bal, jobb, bal, jobb... Várjon csak, hozom a járókeretet, szépen lemostam, letisztogattam, hogy ragyogjon az ünnepségre. Mindjárt itt vagyok.

– Margitkám, ki volt ez? És miféle ünnepségről beszél?

Margitka elmagyarázza, hogy ez az egyik gondozónő, a Marika, akit ők annyira szeretnek.

– Én is szeretem? – kérdezi a férje bambán.

– Persze, ő a legkedvesebb mind közül. A többiek is aranyosak, de Marika a legédesebb. Nem emlékszel? Sokszor mondtad, hogy ilyen vidám és kedves asszonykát még sose láttál.

Marika behozza a fényesre csiszolt járókeretet, odakészíti Pista bácsi ágya mellé.

– És most szépen kimegyünk a mosdóba – mondja

kedélyesen.

– Nekünk van mosdónk? – hitetlenkedik a bácsi.

– Hát persze! Tegnap is volt, tegnapelőtt is, meg ma is van. Oda járunk pisilni. Mellette a fürdőszoba, ott szoktunk zuhanyozni. Pista bácsi, emlékszik még – tegnap ismételtük –, hogy hány éves?

– Kicsoda?

– Hát maga! – feleli Marika nevetve. Közben egy kiskanálnyi zabkását igyekszik a bácsi szájába juttatni.

– Huszonnyolc! – vágja ki a rezet az öregúr.

– Elég régen volt maga huszonnyolc éves. Most már kilencvenhét.

– Kilencvenhét! Margitkám, hallod ezt? Hát te mennyi vagy? – Margitka zavarba jön. Hol is van az a nagy rajzlap, amelyikre valamelyik gyerek felírta az idei fontos adatokat, az egész családjuk neveivel, életkorával együtt? Itt van. Az évszám alatt: Apuka kilencvenhét éves, anyuka kilencvenkettő. Itt vannak a többiek is. Például Zsófi lányuk, aki idén hetvenéves. Ezen megrökönyödik.

– Pistám, tudtad, hogy Zsófi idén már hetvenéves lesz? Jó öreg!

– Ki az a Zsófi? – értetlenkedik a férje.

– Pista bácsi, hát Zsófi a legidősebb lányuk! – próbál besegíteni Marika.

Az öregember elgondolkodik. Valóban rémlik, hogy van egy Zsófi nevű lánya, sőt talán több lánya is van, csak nem emlékszik a nevükre. De olyan kellemetlen, ha mindent kérdezgetnie kell. Miért nem mondják maguktól? És mintha csak a gondolataiban olvasna, Margitka sorolni kezdi:

– Zsófi, Etus, Veronika. A fiunk meg Pista, mint te. Pista

hatvanhárom éves – olvassa a rajzlapról.

– Ezek mind a mi gyerekeink?

– Bizony, Pista bácsi. És van tizenegy unokájuk és tizenhét dédunokájuk. Mind ott lesznek a holnap ünnepségen, a platinalakodalmukon!

– Kinek a lakodalmáról beszél, Marika? Csak nem lagziba megyünk?

– De bizony, lagziba, és nem akármilyenbe. A maguk hetvenedik házassági évfordulóját fogják holnap ünnepelni. Ezt hívják platinalakodalmunk.

– Én nem megyek sehova! – kötekedik Pista bácsi.

– Nem is megy, mert viszik! – erősködik nevetve az ápolónő.

– Visznek? – kérdezi megadóan az öreg.

– Viszik bizony, Mercédesszel jön magukért az unokájuk.

– A feleségével?

– Jaj, te számár! – szól közbe a feleség. – Az egy autó.

Már-már nyelvén van, hogy megkérdezze: autója is van? De inkább hallgat, mert mindenért megsziája az asszony. Mire befejezi a reggelit, a tisztálkodást és az öltözködést, meg is érkezik az egyik fiúnoka – autóval. Az öregember felismeri:

– Nicsak, Gyula! – kiált fel.

– Hát felismertél, papa?

– Hogyne ismertelek volna fel – győzedelmeskedik a nagypapa. – Hát Irénke hogy van?

– Milyen Irénke?

– Hogyhogy milyen Irénke? Hát a feleséged!

– Apjuk? Te Gyula bátyáddal téveszted össze az unokádat! Bár igaz, nagyon hasonlítanak egymásra, és ő is Gyula.

– És Gyula bátyámmal mi van?

– Ő már vagy húsz éve meghalt – mondja Margit néni.

Bár ne mondta volna! Mert Pista bácsi mindannyiszor újra átéli szeretett bátyja halálának hírét. Most is sírni kezd.

– Ti azt akarjátok, hogy lagziba menjek, amikor a testvérbátyám meghalt? Hogy tudnék ezzel a tudattal mulatni a lagziban? Hát nincs nektek Istenetek? Ő volt a védemzőm, istápolóm, amikor az édesapánk meghalt, ő faragott belőlem embert. Neki köszönhetem a szakmámat, ő segített az építkezésben, és minden másban is. És most, hogy meghalt, menjek mulatozni?

Csak Marika tudta megmagyarázni a bácsinak, hogy a bátyját annak idején tiszteséggel elsiratta, meggyászolta. Régen volt. És hát az élet megy tovább, nem lehet örökké feketében járni. Gyula bácsi biztosan azt szeretné, hogy csak menjen el a holnap saját platinalakodalmára.

– De ha csak holnap lesz a lakodalmom, miért megyünk már ma?

Gyuszi unoka veszi át a szót: – Már ma összegyűlünk a régi házatokban. Hogy többet lehessünk veletek. Egész héten takarítottunk, szellőztettünk, ágyneműt mostunk, fűvet vágtunk... Ma megérkezik a család többsége, holnap a többiek is. Aztán elmegyünk a templomba, a pap újra összeesket benneteket, utána csapunk egy jó lakomát. Mind együtt leszünk. Mindenki nagyon vár már titeket.

– Nem tudom, minek ez a nagy felhajtás – mondja duzogva Pista bácsi. – De hát jól van, ha mindenáron ezt akarjátok, menjünk Isten hírével – adja meg magát ma már másodszor is, és járókeretével elindul a kijárat felé.

vers

Mátyás Hudák Katalin

teremtők

„ha szeret engem az Isten
mért kell megbocsásson?”
(Balázs F. Attila)

lávamezőn táncolok
támolygok
a forró légben
délkeleti szelek
fonta levegőágyban
lebegek
úgy találják a harmatos
reggelek

a déli harang
elém kongatja
az ősz
koraszülött képeit
másom most nincs is
homokként pereg
beteg tenyeremen
amit eddig
teremtettem
nem nagy vigasz
– ahogy mondják –
ha másod nincsen,
örülj:
szeret az isten

üzemhibás teremtmény vagyok
felelős mindenért

bárha legalább
a megbocsátásra képes lennék
barátok lehetnék
és társak is lehetnék
hisz teremtenem
helyetted
nekem kell

a tér, amely velem él
önmagamtól zsúfolt
megőrjít
a szavak nemléte
túl hangosan kiabál
a legrosszabb talán
hogy nincsenek színek
csak kifakult foltok
fekete és fehér

nincsenek árnyalatok
hiába jönnek enyhülést hozó
délkeleti szelek
házam díszei
az ezer szélcseggő
mind néma marad
szókták mondani
ne bánkódj
ha senkid sincs
mert veled az isten
ám de oly fárasztó már
hogy sok milliószor is
meg kell őt
teremtsem

A DOLGOK SŰRŰJE

Talán tényleg nem éreztem át, nem fogtam fel a büntetés mértékét, amíg nem vettem bele magam a feladat sűrűjébe. Szó szerint. Lomblevelű fák és cserjék gallyai csapódtak az arcomba, amint útitársam kiteleportált az űrhajóból. A bioszenzor figyelmeztető üzenetei villantak meg halványan a látóteremben: fenyegető élőlények kavargtak mindenütt. Szűrő-szívó szájszervvel ellátott rovarok igyekeztek táplálkozni a véremből és bőrirritáció ígéretét hordozó mirigyekkel rendelkező növények hajoltak felém. Szerencsére az altiverzális lexikon adatbázisa jelezte, hogy a „bögyöly”, a „szúnyog” és a „csalán/csóvány” nem halálos, de kellemetlen a jelenléte. Söhajtozva törtem utat az ág-bogak közt. Kezimmel automatikusan kaptam a fejem oldalához, hogy a hegyes gallyacsokk nem okoztak-e sérülést a mentális hálóm külső részeiben.

– Nem ártott volna egy sisak – gondoltam, amikor felnyögtem a riadalomtól. A háló külső részei, a kis fémbemenetek a fülem mögött épek voltak, a fejem azonban egyáltalán nem. A hallószervem feljebb csúszott és nyúlni kezdett, míg bőrrömet drótszerűen erős, mégis selymes szőr kezdte ellepni. Majdnem felsikoltottam, amikor éreztem, hogy arcom, sőt az egész koponyám torzulóban van. Humanoid orrom kiszélesedett és radikálisan előrenyomakodott. Fájt a koponyám, leginkább a homloklebenyemnél. Emellett úgy éreztem, minden sejtem meghasad gyorsan dagadó mellkasomban és növekvő tagjaimban. Hálát adtam azért, hogy az űrruhámat úgy állítottam be, hogy alkalmazkodjon

a külső környezet és a testem változásaihoz. Mivel számára is teljesen új volt ez a rohamos torzulás, öltözékem látszólag semmivé foszlott. Valójában dezertált. Visszateleportált az űrhajóbéli tárolójába.

– Akármikor lehívatom újra – próbáltam ezzel a pozitív gondolattal elterelni figyelmemet az ijedelemről és a fizikai fájdalomról, amikor a kezeim látványától, a kecses ujjaimból kialakult hosszú, fehér szűrő lábak végén meredező paták pusztá tényétől kitört belőlem a régóta esedékes kiáltás. Egész testemben megremegtem, mikor hallószerveimmel felfogtam, hogy nem emberi sikolyt hallatok, hanem mélyen hullámzó bölgés tör elő a torkomból. Ekkor juttatta el hozzám a mentális hálóm kommunikációs csatornája azt a gúnyos nevetést.

– Mit műveltél?! – sziszegtem gondolatátvitellel az űrhajóban maradt, akaratom ellenére kirendelt útitársam felé. Nessthor J. Kerhar egyre hangosabban röhögött a fejembe.

– Gyönyörű lettél, Trony. Nem is gondoltam volna, hogy ez a beépüléstámogató mimézisegység ilyen hatásos lesz. Valami legalább működik rendszeren az Akadémián.

Már sokadszorra öntött el a pulykaméreg a gondolatra, hogy otthonom, oktatási intézményem és leendő munkahelyem, a Galaktikus Akadémia szociális készségfejlesztésnek álcázott büntetesként rám szabadította Nessthor. Ha lehet mentálisan morogni, én azt tettem útitársam felé, miközben próbáltam kitapasztalni négy hosszú lábam összehangolását.

– Lóvá változtattál, te fekete lyuk agyvelőjű?! –

– Jobb... – kacagott olyan jóízűt Nessthor, hogy nem értettem a folytatást.

– Ismételd meg! – acsarogtam felé gondolatban. Mérgem olyan heves volt, hogy húsos, előrenyúló ajkaim közül is bölgés tört elő. És ekkor szabadult el a pokol...

– Vigyél már ki innen, hogy a szaturnuszi denevérek ennék ki a szemed! – ordítottam gondolatban Nessthorra, ahogy rohantam a sűrűségben. Bár egyre ügyesebben használtam patás lábaimat, esélyem sem volt nyomtalanul eltűnni kurjongató üldözőim elől. Ha véletlenül olykor-olykor sikerült is lehagynom őket, és kikerültem a látóterükből, túl nagy, általam ormótlannak érzett testem hatalmas zajt csapott a rengeteg flórájában.

– Mi lesz már?! – tudakoltam őrzöngve, miközben hátrapillantottam a két csúcsos, szőrmével díszített borsipkát viselő lovasra. Hosszú, fonatokban viselt hajukba bele-beleaptak a gallyak, de nem érdekelte őket. Olykor felcsapó káromkodásuk annak szolgált, hogy a sűrű ágak nem engedték, hogy rendszeresen használják a fegyvereiket.

– A sok gyomtól nem tom rendszeren felhúzni az íjamot, bátyó! – kiáltotta az egyik, s én kimondottan hálás voltam az őt sújtó kellemetlenségért.

– Akkor lovagoljál, Huncsi, úgy, hogy le ne hagyjon! – érkezett a válasz. – Elcsípjük, amint ritkul az erdő!

– Vigyél már ki! – véres kilátásaim tükrében pánik színezte az űrhajóba közvetített újabb üzenetemet.

– Nem segítesz azzal, ha siettetsz – sziszegte a gondolataim közé Nessthor. – A teleportot a humán alakodra

kalibrálta a hajóm, és valamiért nem kompatibilis az utazóelem a mimézisegységgel, de még tíz másodperc és meglesz.

A fejemben szólt a visszaszámláló Nessthor űrhajójának kiégett jazz-zenésze emlekeztető hangján.

– Tíz. Kilenc. Nyolc – zúgta az elmémbe, amikor átugrottam egy sövénybarikád felett és egy réten értem földet. – Hét. – Éreztem, hogy szőrös bokáimat benedvesíti a perjeféléket belepő H₂O. – Hat. Öt. – Megtorpantam a nyílt területet elárasztó arany ragyogásban. A napfelkelte fényében gyönyörködtem volna még pár másodpercig, ha nem érzékelem, hogy a lovasok beértek, sőt... Az egyikük elém vágott. – Négy. Három. – Megállapítottam, hogy nincs tovább. Felhúzták a fegyvereiket. Mélyen belenéztem az egyik, majd a másik lovas szemébe. Söhajtoztam és vártam.

– Ne! Tudod mit, öcsi – engedte le iját az egyik férfi –, mondjuk, hogy elfutott. Jó? Túl szép, meg amúgy is... talán valami istenség kis kedvence! Mikor láttál életedben fehér szarvast?

– Túl lágyszívú vagy, Magyi! Olyan vagy, mint egy... – nem hallhattam az ifjabb testvér valódi haragot mellőző dorgálását, mert az utolsó három számjegy után az űrhajó teleportrendszer felzúgott. Fehér sugár árasztotta el szarvastemet, mielőtt eltűntem a döbbenetükben lovaikról is leforduló férfiak szeme elől.

– Még jó, hogy ilyen ügyes, fürgé hajóm van nekem – simogatta Nessthor a járműve belső falait, mire fülünket elégedett, statikus morranások csiklandozták –, másképp

Juhász Kornélia

valami nomád recept szerint kotyvasztott raguban kötöttél volna ki.

– Ja... – igazgattam épp ismét humanoiddá alakított testemen a ruhám szíjait és csatjait. – Mondjuk, máskor, remélem beépítés címén nem valami közkedvelt fogás alapanyagává változtatsz. Te... – léptem oda Nessthorhoz, aki épp az első, nem túl sikeres küldetésünkről rögzített adatokat és felvételeket ellenőrizte a fedélzeti komputerén. – Olyan rossz érzésem van. Nyugtass meg!

– He? – kapta felém a fejét. Még digitalizált mű bal szeme is meglepetést tükrözött.

– A feladatunk a láthatatlan megfigyelés – magyaráztam. – Ugye, nem hatottunk erre a népcsoportra ezzel a balul sikeredett akcióval, mert... Ez minden volt, csak észrevétlen adatgyűjtés nem.

– Ugyan már... – intett útitársam nemet, de nem tudtam figyelmen kívül hagyni az őt megcsapó kételyt. – Totál hidegen hagyta őket. Figyeld! – indította be a távozásom után elcsípett beszélgetés kurta felvételét. A testvérpár hangja izzott a lelkesedéstől.

– Te, Huncsi... Tudod, mi volt ez?

– Nem, de nagyon ott volt, no!

– Égi jel! Megtaláltuk, öcsi! Már csak asszonyok kellene, aztán...

– Láttam egy tavat nem messze, oda biztos járnak fürödni valami formás fehérnépek.

– Haza, Huncsi... Ha...

A további szavak statikus morajba fulladtak. A remény utolsó morzsájáért fordultam Nessthor felé, de az elsápadt, amikor az altiverzális lexikon sorai megjelentek az űrhajó egyik monitorján.

– Hát... – dörgölte meg mentálhálója kimeneti nyílásait idegességében. – Csak mondom, hogy ezt te fogod megmagyarázni az Akadémián.

– Miért én?! – csattantam fel. – Te változtattál át!

– De te csaltad magad után a törzsfő két fiát!

Hát, igen... Belenyúltunk a megfigyelt népcsoportunk, a magyarok történelmébe, és nem tudtuk, mit tesznek velünk ezért az Akadémián. Még Nessthor gúnyos nevetésébe is némi félsz vegyült, de akkor sem bírta ki, hogy ne gonoszkodjon velem.

– Ez a te sarad. Te vagy mostantól Mac Orbitron, a Csodaszarvas. Oldd meg!

Vámos János alkotása

múltidéző

AKI ELINDÍTOTTA A HOLNAPOT

Antal Sándor Nagyváradról indult, megjárta Németországot és a skandináv országokat, de ahogy évszázadokig szinte minden (ki)tanult honfitársa, ő is visszatért, hogy idehaza hasznosítsa külföldön megszerzett tudását. A *Nagyvárad* *Napló* szerkesztőségében dolgozott, meglátta Ady Endrében a zsenit, s megírta a *Holnap* antológia első kötetének előszavát. 1919-ben, a Tanácsköztársaság

bukása után, ahogy sokan mások, ő is menekülni kényszerült, előbb Bécsben, majd az újonnan létrejött Csehszlovákiában, mégpedig Pozsonyban talált új otthonra. Úgy tűnt, véglegesen. Előbb a *Nemzeti Kisebbségek*, majd a *Népújság* főszerkesztője lett. 1938-ban nyugdíjba vonult, s a körülményekhez képest évekig nyugodtan éldegélt pozsonyi otthonában, míg 1942 tavaszán megjelent róla egy

cikk a német nyelvű *Grenzbote* című napilapban. Még aznap családostul elhurcolta az SS. További sorsáról máig nincs tudomásunk.

Mindig alárendelte önmagát mások tehetsége felkarolásának, így viszonylag keveset írt. Skandináv útjának tapasztalatait örökíti meg a *Jörru története* című elbeszéléskötetében (innen választottuk az alább olvasható novelláját is), s az

itteni évek ihlették *A trondheimi herceg kíséretében* című regényét is. Bár már 1905-ben megjelent egy verseskötete (*Akik ma élnek*), különös hangulatú költészete igazából Szlovákiában szökött szárba, az 1924-ben Pozsonyban megjelent *Garabonciás ének* című kötetében. Régies mondatszerkezetei, a XVII. század barokk költőit idéző archaikus hangneme mintha már Füst Milán s

Juhász Dósa János

Antal Sándor

főleg Juhász Ferenc költészetét vetítendő előre.

TAMÁS HAZAMEGY

A kis kerek asztal mellett ül a szőke, a hosszú, szögletes asztal innenső végén pedig a barna úr ül. A szőke úr egészen fiatal, angolnak látszik. Frissen borotvált arca, dupla fehér gallérja, gyüretlen kabátja meg az a jófajta szivar, amit a szájában lógat, azt a látszatot kelti, hogy a szőke úr csak véletlenül vetődött be az automatába, a kispénzű emberek vendéglőjébe. De a mellénye már gondolkodóba ejt. A mellénye nagy kockájú, szép divatmellény, de téli, pedig júniusban itt is nyár van. A nadrágja kitérdelt, a cipője pedig szomorú. Ha nem dugná hátra a szék alá a bal lábát, látni lehetne a harisnyáját is, mert a cipője talpa egészen elkopott elől. Vagyis az angol nem egészen véletlenül kávézik az automatában.

A barna úr ötven körül járhat, széles karimájú, puha kalapját lehúzta a szemére és az előtte lévő három nagy pohár sörből változtatva iszik. Az egyik pohárban sötét hamburgi, a másikban sárga pilseni, a harmadikban vegyes. A barna úr, aki inkább fekete, mint barna, olasznak látszik, bajusza beér a szájába és éppen csak annyi sörhab van rajta, amit nem érdemes letörölni. A ruhája nem divatos, de tiszta és nem ócska. A nyakkendőjétől kezdve minden úgy áll rajta, mintha hirdetni akarná, akinek nem tetszik, ne nézzen rám. Mellényén vastag aranylánc, ujjain nehéz aranygyűrűk, a bal keze kisujján egy halálfejes ezüstgyűrűje is van. A lábán nehéz amerikai sárga cipő. Az angol úr sovány, az olasznak is kiáll a pofacsontja, de azért az olasz jó húsban van. Az angol nagy élvezettel szemléli a nőket, az olasz unatkozik, nézi az angolt és úgy pöfékel

egy hatórés szivarból, mintha pipálna.

Itt tartunk, amikor az angol észreveszi, hogy nem ég a szivarja. Körülnéz. Gyufatartó csak a pénztárnál van, oda nem szívesen megy, már a cipője miatt se. Kénytelenségéből így az olasztól kér tüzet.

– Engelsman? – kérdi az olasz, mikor visszakapja a szivarját.

– Nej – feleli az angol – ungare, hungarian.

– Micsoda? – mondja az olasz magyarul és ráncos vörös nyakára tolja a kalapját.

– Hát maga magyar?

– Igenis – feleli örvendezve az angol – és tíz hónapja most először hallok magyar szót. Régen itt lakik?

– Régen. Maga pesti? – kérdezte majdnem minden érdeklődés nélkül.

– Igenis – felelte a szőke szelíden, mint egy iskolásgyerek – Budapesten születtem 1886-ban. – Meg tetszik engedni, hogy átüljek az ön asztalához?

– Csak maradjon ott. Úgy se lehet itt beszélgetni, mikor az ember maga szalad a sör után.

Jó ideje ültek már némán egymás mellett, mikor az öregebbik felállott. Na, hála istennek, sóhajtott megkönyebbülten a szőke, csak hogy már elmegy.

– No, öcsém, menjünk egy tisztességes kocsmába.

Másfél óra múlva a Kronprinen szögletesasztalánál ül a két magyar. Az asztalon az ebéd maradványai. Három üres borosüveg, a negyediket most nyitotta ki a pincér.

– Menj haza, Tamás fiam, mi keresnivalód van itt? Minek is jöttél ide?

– Azt hittem, hogy mint festő...

– Mint festő? Gyerek vagy, hát tudsz te úgy festeni, mint

az a bivalyképű Zorn? Nem tudsz. De ha tudnál, akkor is éhen halhatsz. Megkérlek, hogy miért jöttél ide, gyanakozanak arra, akinek nincs pénze. Igazuk van.

– Van munkám.

– Munkád? Hát azért jöttél ide, hogy fanciesali cselédek fényképéről lenyald a szep-lőket? Ezt otthon is megcsinálhattad volna. Menj haza, amíg lehet. Ha nem vagy senki, de legalább otthon vagy.

– Hát maga, Vattai úr, miért jött el? – kérdezte Tamás, akit az olasz bor felbátorított.

– Miért? Mi közöd hozzá, nyálas kölyök? Hogy miért jöttem el? Azért, mert alávaló voltam. Mert azt hittem, hogy muszáj eljönni. Az ember elkövet egy csomó aljasságot, és amikor számadásra kerül a sor, szépen megszökik. Egy hónappal az orvosi szigorlat előtt. Mondd, van szeretőd?

– Együtt dolgozunk egy leánnyal, ő is retusál, de úrilány.

– A szeretőd? Lefeküdtél már vele?

– Dehogyan kérem, hiszen úrilány. Csak úgy mindent enged.

– Na, a korodhoz képest elég nagy számár vagy. Én is olyan számár voltam, mint te. Otthagytam egy lányt, még hozzá milyen lányt, istenem! Olyan lányt, akiről ezren álmodnak, de csak egy találkozik velem. Én találkoztam vele és vakon, aljasul otthagytam. Pedig csak dolgozni kellett volna érte. Sírt, mondta, hogy meg fog halni. Te persze nem hiszel semmiben, nem félsz a sötétségtől?

– Nem én. Trágya lesz mindenikből – felelte Tamás nevetve.

– Trágya? Na, te már elég jókor bűzlesz. Hát én félek. Egyszer, a nyáron lesz 15 éve, csakis őmiatta mentem haza.

És nem mertem kimenni a sírjához.

– Hát meghalt?

– Meghalt, hamar, fiatalon halt meg. Aki fiatalon hal meg, az örökké fiatal marad. Most is látom, most is huszonegy éves, mindig huszonegy éves marad, mindig szép marad.

A bor meg az emlékezés nedvessé tette Vattai szemét. Tamás nem mert szólni, pedig szeretett volna legalább húsz koronát kölcsönkérni.

– Kíváncsi vagy rá, mi történt ezután? Az történt, ami veled is meg fog történni. Mosdóvízért mentem reggel a konyhába és ott találtam a háziasszony lányát egy pendelyben. Úrilány volt, mint a tied. Olyan, mint egy ronda cseléd, akire otthon rá se néztem volna. De elvettem, csak azért, mert nagyon lehajolt a cipőjéért, mert máskülönben nem kaptam volna meg. Most azután egy lakásban élek vele, egy olyan nővel, akivel húsz szót egyfolytában még nem váltottam, mert nincs miről. Aki az újságból is csak a pletykákat olvassa, aki mindjárt röhög, mihelyst egy férfi ránéz. Aki engem lenéz, mert ő csinált embert belőlem. Társa lettem az anyósomnak. Krétopporral, szódabikarbónával és szalicillal gyógyítjuk a tüdővészesekeket, a nyavalyatörősöket. A pénz dől, mert a nép buta, ha tud is olvasni. Idd meg a sörödet, ne menjen kárba semmi. Menjünk.

Tamás véglegesen lemondott arról, hogy kölcsönkérjen a honfitársától. A sarkon elváltak. Vattai folytatta az útját, Tamás pedig ellenkező irányba indult el. Néhány perc múlva mindketten megálltak. Visszanéznek. Tamásnak nagyot dobban a szíve. Mégis, hátha ad... Hátha ad annyit, hogy hazautazhatok.

Antal Sándor

Várja, hogy visszamenjek hozzá. Gyorsan, elszántan, futva megy Vattaihoz.

– Na, mit akarsz?

Tamás nem ijed meg a durva hangtól, hanem majdnem lélegzet nélkül, elfúlva mondja:

– Nézze, haza akarok menni. Magának van pénze, segítsen, olyan magamban vagyok itt. Van valakim otthon, aki vár, s azt írta legutóbb, hogy nagyon beteg. Nem akarom, hogy meghaljon. Adjon száz koronát!

– Vár valaki? Adok, hogyne adnék, kapsz száz koronát, többet is kapsz. Várj csak, még nincs kilenc óra, tízkor megy az utolsó vonat.

Hátha csak tréfál ez az ember és otthagy a vonatonál. Hátha csak nevetni akar rajtam egy jót? Fél tíz alig múlt és már a pályaudvaron voltak. Vattai ment a pénztárhoz.

– Nézd, fiam – mondta Tamásnak – itt van öt korona, több pénzt nem adok a kezembe. Itt a jegy Berlinig. Itt most a szemed előtt feladok egy borítékba zárva három tízest Berlinbe, poste restante a nevedre. Ez a százas pedig Pestre megy, megkapod a postán. Ezt azért adom, hogy otthon ne szégyelld magad. Néhány perc múlva benn van Tamás a harmadosztályú kocsiban. Kihajlik az ablakon és szeretne valamit mondani. De nem tud, nem jutnak eszébe a szavak.

– Nem baj, fiam, írd majd egy képeslapot, de nem muszáj. Hanem egyet ígérj meg. Ha otthon megkérlek, hogy milyen világ van erre, ne arról beszélj, hogy mindenkinek van telefonja. Ne azt mondd el, hogy mije volt másnak, hanem hogy mit csináltál te. És el ne menj még egyszer, hogy ne legyen baja senkinek miattad.

zenqórét

MIAU, A TEKNŐCTARKA MACSKA

Lőrincz P. Gabriella

Akkoriban a Nap gyakran járt a Földön. Amerre elhaladt, minden sokkal világosabb volt, élet sarjadt a nyomában. Arra gondolt, hogy ez a Föld olyan csodálatos, szeretné beragyogni az egészet. Megpihent egy kicsit egy tóparton, majd elszundított, de nem is bánta, hiszen a legjobb ötletei akkor támadtak, amikor jól kipihente magát. Olyankor fényesebben is ragyogott.

Mélyeséges álmából manókuncogásra ébredt, és döbbenten vette észre, hogy sugarai elhalványultak. Körülnézett, és látta, hogy csalafinta manógyermek elvitték a fényét, és futottak vele, ahogy csak az apró lábuk bírta.

Szomorkodott a Nap, hiszen azt sem tudta, mihez kezdjen. A fénye nélkül nem tud életet teremteni! Pedig épp megálmodta, miként tudná fényessé és melegé tenni az egész Földet. Sétált a hatalmas pusztaságban, amikor honnét-honnét nem, eléje ugrott egy macska.

– Miau! Te csak Nap lehetsz! Érzem a melegséged, s ez a csodás fény! Miért szomorkodsz?

– Igen, igazad van, én a Nap vagyok, de a fényem, amint látod, kedves cirmos, alig pislál. Tudod, éppen azt terveztem, hogy mindenkinek adok belőle, de a huncut manósarjak elvitték magukkal. Mit tehetnék, mihez is kezdjek? Haza sem tudok menni.

– Ne búsulj, segítek rajtad! Tudom jól, merre laknak a manók. Jóraivaló népség, de a gyermekeik nagyon eleve nek. A minap elcsenték a tigris csikjait. Jaj, pedig micsoda csíkok voltak! A zebrának adták. Megpróbálták az oroszlán sörényét elcserélni az elefánt ormányára! Borzalom! Szerencsére előbb-utóbb minden visszakerül a helyére, amit el-

csennek. Nem tehetnek róla, ilyen a természetük.

– Kedves cica, köszönöm neked! Hogyan hálálhatnám meg a jószágodat?

– Miau, hát, volna itt valami. Nagyon szeretném, ha a melegeddel megsimogatnál! Dorombolok is, ha szeretnéd!

Sétált hát együtt a Nap és Miau, a macska. Amerre elhaladtak, nőni kezdtek a mezei virágok. Kék, piros, sárga, mindenféle színben pompázott a Föld a Nap lába nyomán. Miau nem győzte csodálni. Hozzájuk bújt, dörgölődött, s halkán dorombolni kezdett. Ez nagyon tetszett a Napnak. Arra gondolt, hogyan tudná ezt a játékos, kedves bundást megajándékozni valami különlegessel.

Komor sziklák és hatalmas homokbuckák között haladva végül eljutottak a manók birodalmába. A manók békés, vidám, apró teremtmények. Nagyon meglepődtek, hogy maga a Nap jött el hozzájuk. Mindenki kedvelte őt, hiszen melegsége, szeretete és életet teremtő ereje bárki előtt ismert volt. A legszebb manómeséket is róla mesélték.

Miau és a Nap egyből a manókirályhoz siettek. Manókirály két centivel magasabb volt minden manónál, majdnem akkora, mint egy tündér. A Nap halványodó fényével és Miau a határozott, kedves bundás együtt léptek be a manók meglepően nagy palotájába. Manóleányok futottak eléjük mézzel és tejjel kínálva a vendégeket. Miau nagyokat nyalintott a tejből, és Nap fénye is erősödött egy keveset a friss méz ízétől. Ekkor megérkezett Manókirály.

– Mi járatban itt mifelénk, kedves jó Nap? – de Nap helyett Miau válaszolt, bajuszát

Balázs Géza illusztrációja

megnyalva a friss tej után.

– Miau vagyok. A Nap teljesen gyenge, manógyermek csenték el a fényét. Nézd, milyen sápadt szegény, és egyre gyengül. Kérlek, Manókirály, add vissza a fényét a Napnak!

– Biztosan ők voltak? Lehetek boszik vagy tündérek, esetleg koboldok.

– Ők voltak! Láttam őket elszaladni a fényemmel, amikor felébredtem. Sajnos nem bírtam utolérni őket! – válaszolt a Nap egyre halkuló hangon.

– Ó, hát ez nagy baj! Bocssás meg, kérlek! A mi gyermeink már csak ilyenek. Nem tehetnek róla, majd kinövik. De ameddig ilyen fiatalok, mindent elcsenek. A szarvas agancsát, a kacsza csőrét, sőt, az orrszarvú szarvát egy bogárnak adták a minap. Jaj nekem, remélem a fényedet még nem adták oda senkinek!

Amire a király befejezte a mondatot, Nap elaludt, és nagy sötétség telepedett a királyságra. A király és Miau szent-

jánosbogarak fényénél indult felkeresni a királyság gyermekeit. Hamarosan rá is találtak a csapatra, akik megpróbálták elrejtetni a fényt. Nem tudták, hogy a fényt nem lehet elrejtetni! Még a sötétségnek sem sikerül, mert ahol megjelenik, onnét elillan még a homály is.

A Manókirály megdorgálta a virgonc csemetéket, összehúzta bozontos szemöldökét, majd átadta a fényt Miaunak. Rögtön az alvó Naphoz siettek. Manókirály olyan gyorsan szedte apró lábait, hogy szinte gurult végig az úton a macska mellett. Nap a palota hús kővé aludt, a szentjánosbogarak körülvették, és fényükkel tartották életben. Miau visszaadta a fényt a Napnak. A Nap abban a szempillantásban felébredt, és hatalmas fényel kezdett ragyogni. Beragyogta a palotát, majd az utcát, végül az egész manóvilágot. Annyira boldog volt, hogy a fénye erősebb lett, mint valaha. A sugarak apró Napgyermekké vál-

tak, akik végül beragyogták az egész Földet. Tapsoltak, ugrándoztak, táncoltak, és simogatták Miaut, a macskát, aki úgy dorombolt, mint eddig soha.

Nap a szentjánosbogarakat örök fényel ajándékozta meg, a Manókirályt türelemmel, virgonc gyermekeit pedig a rejtőzködés áldásával. Hálás volt nekik, mert nélkülük soha nem ismerte volna meg Miaut, és soha nem keltek volna életre a gyermekei. Mielőtt hazatért volna a magas égbe, megígérte Miaunak, hogy mindig cirógatni fogja. Hagyott neki egy ajándékot. Miau és minden leszármazottja bundáján napszínű csíkokat visel majd, amíg a Nap melegíti a Földet. Mindenki emlékezni fog arra, hogy micsoda jószág áradt Miauból, akit ma már csak teknőctarka macskának neveznek. Minden teknőctarka macska leszármazottja Miaunak, akit a Nap maga simított meg, és simogatja azóta is, ő pedig cserébe dorombol, ahogy csak bír.

NAGYMOSÁS KEREKERDŐSZÉLEN

Gubó Mária

A délutáni nap beragyogta a tájat mosolyával, melegével pedig végigsimította Kerekérdőszéle összes növényét és állatkáját. Zsombor, a mosómedve nagymosáshoz készülődött. Odújában szétválogatta a hatalmas kosarakban összegyűlt szennyest. Külön a kis mosómedvéket, szépen színek szerint, aztán a mosómedve futballválogatott sok-sok mezét, nadrágját és zokniját. Kosaranként kihordta az udvarra, ugyanis méretes, felülről nyíló mosógép ott tartotta.

Először a fehér ruhákkal teli kosarakat öntötte a gépbe, mosószappant reszelt bele és bekapcsolta. A fedelét azonban nyitva felejtette, mert éppen egy kis tengelic röppent fölé, hogy a mosómedvét meglepje. Lábacskaival egy pötytyős bögrével egyensúlyozva vígan énekelt a mosógép felé. A mosómedve felnevetett, ám feltámadt a szél, és a repdeső kis tengelicet hirtelen meglökte. Az a bögrécskét a mosógépbe ejtette. Ráadásul a viháncoló szél egy katicabo-

garat is a mosógépbe sodort a közeli virágokról.

Rázkódott a gép! A fedele, mintha ásítózna, fel-le tátozott. Zsombor és a tengelic rohant, hogy kikapcsolja.

– Jaaajjj! Jaaajjj! – hallatszott egy vékonyka hang.

Zsombor azonnal belefűrt a ruhák közé, hogy ügyesebben megtalálja, ki jajgat odabent. Az elgyötört bogárka erősen belekapaszkodott a borz bajuszába, hogy kiszabaduljon. Törölgette kis szemét, és potroháról lerázott

egy hatalmas szappanbuborékot. Szárnyacskaikat jól szétártta, hogy megszáradjanak. Ekkor rémülten felsikoltott:

– Eltűntek a pötytyők a hátamról! – és hangosan sírni kezdett.

– Ne sírj, megkeressük! – vigasztalta Zsombor, és a tengelicel együtt elkezdtek kizsedni a gépből a holmikat. Ahogy teregették szét őket, rácsodálkoztak, hogy a szép fehér ruhákon piros és fekete pötytyök díszelnek. Végül előkerült a masina mélyéről a

hőfehérre mosott bögre. Mire kiürítették a mosógépet, a kis katica jókat kacagott. Meghalotta ezt az erdőszéli széltündér, és laza, könnyű táncal, lágy énekszóval visszaültetett minden apró pötytyőt a helyére: hatot a katica hátára, és huszonkettőt a bögrére.

Mosolygott a napocska Kerekérdőszélre. Zsombor szép sorjában az összes ruhát kímőst, a nap pedig rövid időn belül mindet illatosra szárította.

iránytű – fiatal írók rovata

LEANDER

Bukovsky Dorottya

Kávézó. Kép a falon. Kék a szemében. Kín az enyémében. Kár. Már akkor észrevettem őt, amikor még meg sem érkezett. Nem volt jóképű a szó megszokott értelmében; gyönyörű volt. A tökéletes aszimmetria, ami kitűnt egész lényében. A göndör fürtök rendezetlensége, az aránytalanul nagy szemeket kiemelő éles arccsontok, a félig elhúzott száj. Nem engedte öleléséből a szemlélőt. Isten megteremtette a szép embereket, hogy ne lássuk olyan ocsmánynak a világot.

Leül a szomszéd asztalhoz. Gondolatban már be is mutatkoztam. Biztos csodálatos neve van, például Kolos vagy Leander... Mindig szerettem volna ismerni egy Leandert.

Rendel. Tejeskávét. Én már rég megittam az enyémet, de még nem indulok. Érzem, hogy néz. Nem túl hosszán, inkább sűrűn, időnként lop magának egy-egy pillanatot a sorsunkból. Talán magányos hősnőnek képzel, aki egy tökéletes vasárnap délután az esőt nézi egy kávézóból.

Igaza van, nagy csodának tartom az esőt. Ha nem ülne

itt ez a Leander, valószínűleg már kint táncolnék a tisztára mosott falevelek között. Tökéletes esküvőnk lehetne egy ilyen borús szeptemberi felhőtorony társaságában.

Indulnom kell, negyedóra és kezdődik az előadás. Pontosan hét másodpercet kapott tőlem, ez a szerencseszámom. Végig a szembogarát ölelő kéket néztem, amíg lassan beburkoltam magam a kabátomba.

1. Az aurája hozzáér a bőröm-höz.

2. Fahéj ízű az ajka.

3. Meghámozom őt, megtalálom a hajlatokat.

4. Csigákat rajzol a testemre az ujjával.

5. A szájába lehelem a levegőt.

6. Szeretkezünk.

7. Egymáson (vagy talán egymásban) ébredünk.

A kirakaton át még egyszer visszanézek, lopnom kell tőle néhány másodpercet magamnak. Ha másért nem, hát azért, mert ő is elcsent belőlem, amikor azt hitte, nem látom. Nem néz sehova, nem is mozdul, csak bámul a fogas felé, ahonnan pillanatokkal

ezelőtt leakasztottam a kabátom. Ő már talán egy egész életet leélt velem.

Nincs több időm, nem késhelek el a színházból egy Leander miatt. Több mint semmi, kevesebb, mint valami. Ennyi történt. Mégis, néha büntudatom van. Nem miatta, hanem a rengeteg Leander miatt, akiknek valaha is eltévedtem kicsit a lelkében. Minden egyes alkalommal több embert látok a semmibe bámulni. Talán sikkasztottam. Belőletek. S ti azzal büntettek, hogy még többet adtok.

Már csak arra kell rájövni, meddig folytatható ez a játék. Hány kerti növény virágzik ki, majd hervad el addig, amíg még felismerem a tisztaság és a mocsok közti különbséget? Mennyi idő kell, amíg elvesztem magam a semmi és a valami között? Ha az életet vágyak és elérhetetlen Egészek alkotják, akkor bizonyos, hogy egy napon egészen ki fogok üresedni a Leandereim között ülve, s majd abban a pillanatban, csupán egy szemhunyasnyi időre, megcsókol a teljesség.

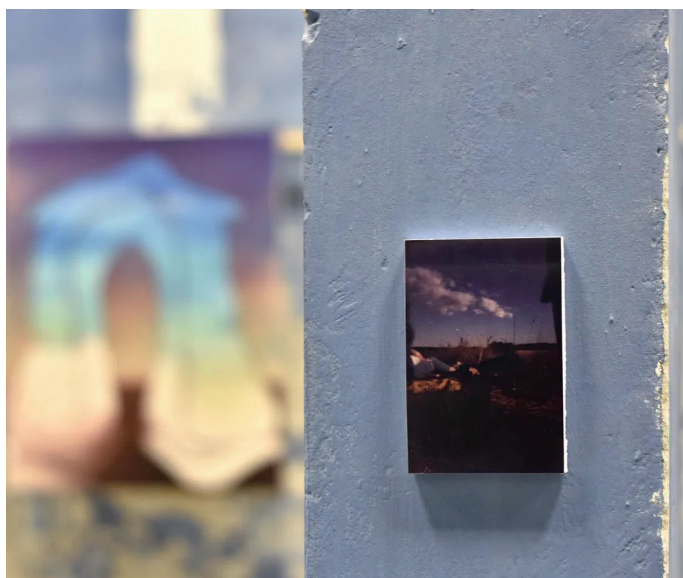
Addig azonban maradok a magányos hősnő egy vasárnap

Vámos János alkotása

délután, a felelőtlen kertész, aki belefeledkezik virágai szépségébe. Az örökké csak pillanatoknak élő kacérkodó szerető. Kislány maradok, és nem azért, mert az élet szép, csupán mert így mégiscsak „szebb”. El fogom felejteni őt, ahogy rám nézett, ahogy megtapasztalt, ahogy

megéreztem és én is megéreztem őt magamban. Azt képelem majd, hogy ez is csak játék volt. Ártatlan maradok és tiszta. Végül is ez is csak kicsivel több, mint a semmi, s csak épphogy kevesebb, mint a valami. Nézd, virágoznak a Leanderek, az én Leandereim! Velük virágzom én is.

Vámos János alkotása

Botos Viktória

Álom-íz

Mesterkélten és mélyen mámorít, borát iszom, füstjét arcomba fújja. Tudatom mélyét áztatja álom-íz, libabőröm körberajzolja ujjja.

Remegő, moly szabdalta lámpafényben, merlot illatban andalgunk álmatag, közel húz magához a járdaszélen egy esőfüggönyben foszló árny-alak.

A közös álomtól foszt, virraszt velem távoli éj alatt, tömbház-tengeren. Körém lepedő gyűrdécek fagynak:

utolsó apály nyoma a tegnapiak. Csupasz bőrömmön sóhajok hamvait társtalan holdfény fedi el hajnalig.

Alusszák lidérces álmaik

Edward Munch *Szerelmem és fájdalom* festményére

Tarkóját lávafolyamok perzselték, füstszagú, fahéjillatú csermelyek. Reszketve, izzón könyörgött estenként: égessék ki belőle az életet.

Vállaira hulltak férfihomlokok: ki melegségért, ki mert belefáradt,

szikkadt ajkú szomjazók, s mind túl konok meglátni a kést, s hogy épp rá vadásznak.

Ő vánkossukként szolgált, álmatag ígért, hogy körbefonja őket a semmiért. Alakja fűszeres halotti lepel,

másvilágok nyelvén gyászalt énekel. Kezei között a test már csak szobor, szelíd futótűzként tovább kóborol.

Foszlányok

Meghúzó magam csöpögő esőben, betakarózom tejköd rostjaiba, félek, szárazon mi válik belőlem.

Szélnek szirmaimra kell bontania, s majd dohos szobában hulló törmelék leszek, álmaim között nyomdahiába.

Riaszt egy pohár bor, de még töltenék, talán karcos cseppjei majd felelnek: hogyan fizessek el nem sírt könnyekért?

Bolygatnám, mit csitítanak a percek, lennék üldöző, babérfává nőnék, kifulladás árnyékában a hegynek.

Használt kacajokból gyűjtenék rózsét, s míg az ég súlya vállamra nehező, vacogva a múlt lángja mellé dőlnek.

Féltem szeretni, de most rossz egyedül.

mozaik

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy felvidéki szerző régebbi könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a helyorseg@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

90 évvel ezelőtt (1933. augusztus 16. – 2022. december 6.) született **Ferenczy Anna** színésznő, író. 1949-től a pozsonyi Állami Faluszínház magyar tagozata, 1952-től a komáromi Magyar Területi Színház színésze (2008-tól Örökös Tag), a (cseh)szlovákiai magyar színháztársulat jelentős alakja, a fiatal tehetségek jutalmazására 1993-ban létrehozta a Ferenczy Anna-díjat. Önéletrajzi regényeket (*Napraforgók*, 1983–1984, *Pitypangkoszorú*, 1991), valamint mesekönyveket írt.

85 évvel ezelőtt (1938. augusztus 28.) született **F. Kováts Pirokska** műfordító, szerkesztő. 1974-től 1992-ig, vagyis nyugdíjazásáig a Madách Kiadóban dolgozott, előbb szerkesztőként, majd vezető szerkesztőként. Fordítóként orosz, cseh és szlovák nyelvű műveket ültetett át magyarra. Munkásságát két Madách-díjjal és két Nívódíjjal jutalmazták.

70 évvel ezelőtt (1953. augusztus 20.) született **Szarka László** történész. Fő tevékenységi és kutatási területei a 19–20. századi cseh és szlovák történelem, a 19–20. századi nemzetiségi kérdés Magyarországon és Közép-Európában, a magyar nemzeti kisebbségek története a 20. században, etnopolitikai konfliktusok a Magyarországgal szomszédos államokban, a (cseh)szlovákiai magyarság története. Számos tanulmány, tanulmánykötet, monográfia szerzője.

93 évvel ezelőtt született **Szeberényi Zoltán** (1930. augusztus 11.) irodalomtörténész, kritikus, egyetemi oktató. Irodalomtörténészként a két világháború közötti, valamint a második világháború utáni szlovákiai magyar irodalommal foglalkozik. Hiánypótló összegző antológiák és szöveggyűjtemények összeállítója.

Vámos János alkotása

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Antal Sándor (1882–1944) költő, író, műfordító, Nagyvárad-Németország
Balázs Géza (1959) festő, grafikus, Komárom
Bíró József (1951) költő, performer, Budapest
Bíró Szabolcs (1988) író, Kisudvarnok
Botos Viktória (2005) költő, író, Szatmárnémeti
Bukovsky Dorottya (2005) gimnazista, Deáki
Cselényi László (1938–2023) író, költő, műfordító, Gömörpanyit–Pozsony
Fellinger Károly (1963) költő, Jóka
Fiala Ilona (1956) prózaíró, Pozsony
Gágyor Péter (1946) költő, író, drámaíró, rendező, Komárom
Gál Éva (1975) irodalomtörténész, Veresegyház
Gubó Mária (1986) író, Zsitvabesenyő
Hodossy Gyula (1960) költő, író, Balázsfű
Hogya György (1956) író, szerkesztő, Királyhelmece
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala

Juhász Kornélia (1990) költő, író, Komárom
Karkó Ádám (1997) költő, szerkesztő, Tát
Katona Nikolas (1993) költő, Balony
Kovács Balázs (1996) költő, Komárom
Leczo Bence (1996) író, Bély
Lőrincz P. Gabriella (1982) költő, író, Szanda
Mátyás Hudák Katalin (1977) költő, Szomotor
Nagy Erika (1961) író, szerkesztő, Nyársod
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódatejed
Soóky László (1952–2020) költő, író, publicista, Búcs
Sváb József (1963) képregényrajzoló, illusztrátor, Nyíregyháza
Tamási Orosz János (1953) író, szerkesztő, Budapest
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, Dunaszerdahely
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó

Lapszámunkat **Vámos János** festőművész alkotásaival illusztráltuk.

rejtvény

BETTES ISTVÁN VERSEI NYOLC IRÁNYBAN

Bettes István költő, műfordító 1954. augusztus 15-én született. Rejtvényünkben most az ő verseinek címét rejtettük el nyolc irányban, összesen 43-at. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, a költő egy újabb versének címét. Beküldési határidő: augusztus 31. Júliusi rejtvényünk nyertese Kovács Ilona (Rimaszombat). Gratulálunk!

AJÁNDÉK
 ALVÓKNAK
 ÁRAM
 BOHÓCOK
 ÁLDOZÁSA
 CÉLTALANUL
 CSÍNY
 DEHÁT
 ESTEFELÉ
 ESTI MESE
 ÉVFORDLÓ
 FUTÓLAG
 GEGEK
 GUMIVERS
 GYUFAÖRÖM
 HÁROM SMAFU

HÉT
 HÍR
 HUN BÁL
 ILLEMTAN
 JÓSLAT
 KISPOLGÁRI
 VEGETA
 LETÁMADÁS
 M/ÁSÍTÁS
 MENÜETT
 MERT MI IS
 ODVÁBAN A FA
 PÁLFORDULÓ
 PÓTÓRÁK
 RÖPIMA
 S/ÍRSZ?

SEPRÉS
 SONG
 SPRINT
 SZAHARA
 SZALTÓK
 SZÁRAZ KEX
 SZENT MÁRTON
 TALÁLKA
 TRUCC
 VÁJÓ
 VALLOMÁS
 ZÁRÓRA
 ZÚDUK

Készítette:
 Z. Németh István

G B S Z N O T R Á M T N E Z S K
 Y A O É Ú F E N A T M E L L I É
 U N L H R D N K Ó T L A Z S I D
 F Ó S Ó Ó P U Y N Í S C P S M N
 A L Á C T C E K L S É O R É T Á
 Ö U M C S U O S E L L E T L R J
 R D O U Í Z F K T G V K N E E A
 Ö R L R R Ó Á A Á I E A I F M O
 M O L T J R L R M L M G R E Á D
 E F A Á Ó A I U A S D E P T S V
 N L V T N V G L D Z M O S S Í Á
 Ü Á Ó U E N V E Á R K O Z E T B
 E P L G O Ó H R S B O E R Á Á A
 T T E S K Á Ó É R M N F X Á S N
 T T É N T R Ö P I M A U V V H A
 A R A H A Z S Í R S Z R H É Í F

képregény

KANNIBÁL POP

ÍRTA: Z. NÉMETH ISTVÁN
RAJZOLTA: SVÁB JÓZSEF